

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS pārbaudes lietā Nr. 2021-24-2B

Rīgā

2021. gada 16. decembrī

Nr. 6-6/57

*Par noziedzīgo nodarījumu, kas vērsti pret
bērna tikumību un dzimumneaizskaramību,
izmeklēšanu*

Tiesībsargs, pamatojoties uz iesniegumiem, kas saņemti gan no privātpersonas, gan arī no biedrības “Profesionālo audžuģimeņu apvienība “Terēze””, ierosināja pārbaudes lietu Nr. 2021-24-2B par sistēmiskām problēmām saistībā ar noziedzīgo nodarījumu, kas vērsti pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību, izmeklēšanas ilgumu un efektivitāti.

Profesionālo audžuģimeņu apvienība “Terēze” iesniegumā norāda, ka nav mazinājies audžuģimenēs ievietoto bērnu skaits, kuri cietuši no seksuālās vardarbības agrīnā vecumā, un ka process, kā tiek fiksēta un pierādīta seksuālā vardarbība pret bērniem, ir ļoti ilgstošs un neefektīvs un lielākajā daļā gadījumu tiek izbeigts pierādījumu trūkuma dēļ. Ir gadījumi, kad bērni tiek atgriezti bioloģiskajā ģimenē, kur turpina ciest no vardarbības. Iesniegumā biedrība vērs uzmanību, ka agrīnā vecumā pārciestā seksuālā vardarbība ir postoša bērna personībai, fiziskajai un garīgajai veselībai un atstāj dziļas sekas uz visu mūžu. Nav izprotama situācija, kurā pret personu, kura bijusi vardarbīga pret bērnu, ir ierosināts kriminālprocess, bet tas ilgstoši netiek pienācīgi izmeklēts, tādējādi pakļaujot cietušo bērnu iespējamai atkārtotai vardarbībai, kā arī nenodrošinot citu iespējamo upuru aizsardzību.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.pantā nostiprināts bērna tiesību aizsardzības prioritātes princips. Panta pirmā daļa noteic, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Savukārt panta otrajā daļā tiek īpaši uzsvērts, ka visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses. Tādējādi tiesībsarga pienākums, saņemot signālus par to, ka noziedzīgie nodarījumi, kas vērsti pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību, iespējams, tiek izmeklēti neefektīvi, ir reaģēt, lai vērtētu iespējamus trūkumus tiesiskajā regulējumā vai tā piemērošanā. Vienlaicīgi tiesībsargs vērs uzmanību, ka seksuālās vardarbības vai bērnu

izmantošanas gadījumu izmeklēšana ir komplicēts bērnu tiesību jautājums, kas prasa nepārtrauktu sistēmas uzlabošanu un resursu piesaisti, kā arī valsts un pašvaldības iestāžu, tiesu sistēmas un sabiedrisko organizāciju pārliecinātu iesaisti un atdevi, kuras pamatā būtu patiesa un mērķtiecīga vēlme aizsargāt sabiedrības ievainojamākos locekļus – bērnus. Tiesībsargs tādējādi aicina atbildīgo iestāžu amatpersonas rūpīgi iepazīties ar tiesībsarga secinājumiem pārbaudes lietā un veikt visas nepieciešamās darbības, lai savā atbildības jomā veicinātu bērnu tiesību un interešu ievērošanu gadījumos, kad viņu attīstība un labklājība tiek apdraudēta smaga noziedzīga nodarījuma dēļ.

1. Pārbaudes lietā veiktās darbības

Tiesībsarga biroja pārstāvji pārbaudes lietas izskatīšanas laikā ir piedalījušies nodibinājuma “Centrs Dardedze”¹ rīkotajās sanāksmēs par seksuālas vardarbības pret bērnu un bērnu izmantošanas lietu izmeklēšanas kārtību. Sanāksmēs piedalījās pārstāvji no Valsts policijas, prokuratūras, Tieslietu ministrijas, kā arī sabiedriskām organizācijām. Tikšanās laikā tika atkārtoti uzsvērtā nepieciešamība veikt visaptverošu pārbaudi par seksuālas vardarbības un izmantošanas kriminālprocesa gaitu, identificējot iespējamās problēmas, kas saistās ar pirmstiesas izmeklēšanu, sevišķi, attiecībā uz policijas veiktajām resoriskajām pārbaudēm, saņemot ziņas par iespējamu noziegumu pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību.

Tiesībsargs pārbaudes lietas ietvaros ir arī iepazīties ar Valsts kontroles veikto revīziju ziņojumiem, kas attiecas uz pirmstiesas izmeklēšanu: 2017.gadā veikto revīziju “Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāte Valsts policijā” un 2021.gadā veikto revīziju “Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanas un iztiesāšanas efektivitāte”.

Lai pārbaudes lietā iegūtu visaptverošu informāciju par pirmstiesas izmeklēšanu, tiesībsargs vērsās Valsts policijā un Latvijas Republikas prokuratūrā ar lūgumu sniegt pārbaudes lietā nepieciešamo informāciju. Kopumā tiesībsargs saņēma 42 atbildes no Valsts policijas struktūrvienībām, kuras izmeklē noziedzīgus nodarījumus, kas vērsti pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību, kā arī 11 atbildes no Latvijas Republikas prokuratūras struktūrām².

Izvērtējot valsts iestāžu sniegtās atbildes, tiesībsargs šajā pārbaudes lietā skatījis šādus jautājumus:

1. Noziedzīgo nodarījumu, kas vērsti pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību, kvalifikācija tiesību aktos.
2. Pirmstiesas izmeklēšanas ilgums.
3. Identificētās problēmas pirmstiesas izmeklēšanā.
4. Iespējamie risinājumi Valsts policijas pirmstiesas izmeklēšanas efektivitātes celšanā.
5. Prokuroru loma pirmstiesas izmeklēšanā.
6. Valsts policijas resorisko pārbažu problemātika.

¹ “Centrs Dardedze” ir nevalstiska organizācija, kuras darbības centrā ir mērķis pasargāt bērnus no vardarbības. Vairāk informācijas par nodibinājumu: www.centrsdardedze.lv

² Rīgas, Vidzemes, Zemgales, Kurzemes un Latgales tiesas apgabala prokuratūrām, kā arī papildus no sešām apgabala prokuratūrai pakļautajām struktūrām – Vidzemes, Austrumzemgales, Rietumzemgales, Ziemeļkurzemes, Dienvidkurzemes un Dienvidlatgales prokuratūrām.

Tiesībsargs izsaka pateicību Valsts policijas un Latvijas Republikas prokuratūras struktūrvienībām par ieguldīto darbu, sevišķi izsakot pateicību tām amatpersonām, kuras sniedza izvērstu viedokli par noziedzīgu nodarījumu, kas vērsti pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšanas problemātiku.

1. Noziedzīgie nodarījumi, kas vērsti pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību

Seksuāla vardarbība un izmantošana ir noziegums, kas atstāj uz cietušajiem plašas un nopietnas sekas uz mūžu. Nodarot pāri bērniem, šie noziegumi rada arī būtisku ilgtermiņa sociālo kaitējumu. Daudzos gadījumos seksuālu vardarbību pret bērniem veic cilvēki, kurus viņi pazīst un kuriem uzticas, un kuru apgādībā viņi atrodas. Tas padara šos noziegumus īpaši grūti novēršamus un atklājamus. Saskaņā ar Eiropas Padomes datiem Eiropā katrs piektais bērns kļūst par upuri kāda veida seksuālai vardarbībai.³

Krimināllikumā un Kriminālprocesa likumā ir iekļautas tiesību normas, kas atbilst Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 13.decembra direktīvai⁴ 2011/93/ES par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu (turpmāk - Direktīva 2011/93/ES)⁵. Direktīva 2011/93/ES ir pirmais visaptverošais ES tiesību instruments, kas paredz minimālos noteikumus par seksuālas vardarbības un izmantošanas noziedzīgu nodarījumu un sankciju definēšanu, aptverot noziedzīgu nodarījumu novēršanu, izmeklēšanu un kriminālvajāšanu par tiem, palīdzību cietušajiem un viņu aizsardzību.⁶ Direktīva izšķir trīs noziedzīgu nodarījumu pret bērniem veidus - seksuālā vardarbība (3.pants), seksuālā izmantošana (4.pants) un bērnu pornogrāfija (5.pants). Krimināllikumā šie noziedzīgie nodarījumi ir ietverti 159.pantā (izvarošana); 160.pantā (seksuāla vardarbība); 161.pantā (seksuāla rakstura darbības ar personu, kura nav sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu); 162. pantā (pavešana netiklībā); 162.¹pantā (pamudināšana iesaistīties seksuālās darbībās); 164.pantā (personas iesaistīšana prostitūcijā un prostitūcijas izmantošana) un 166.pantā (pornogrāfiska priekšnesuma demonstrēšanas, intīma rakstura izklaides ierobežošanas un pornogrāfiska rakstura materiāla aprites noteikumu pārkāpšana).

Tiesībsargs šajā pārbaudes lietā izvērtē noziedzīgos nodarījumus, kas veikti saskaņā ar Krimināllikuma 159., 160., 161., 162., 162.¹ un 164. pantu, atsevišķi neskatot tos noziegumus, kas saistīti ar bērnu pornogrāfiska priekšnesuma demonstrēšanu, intīma rakstura izklaides ierobežošanas un pornogrāfiska rakstura materiāla aprites noteikumu pārkāpšanu. Krimināllikuma 159.pantā un 160.pantā noteiktie noziedzīgie nodarījumi, kas veikti pret bērnu, saskaņā ar Krimināllikuma 7.panta piekto daļu ir sevišķi smagi

³ Eiropas Komisijas 24.7.2020. Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: ES stratēģija efektīvākai cīņai pret bērnu seksuālu izmantošanu, 1.lpp.

Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0607&from=EN>

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 13.decembra direktīva 2011/93/ES par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, un ar kuru aizstāj Padomes pamatlēmumu 2004/68/TI. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/93/oj/?locale=LV>

⁵ Krimināllikuma Informatīvās atsauces uz Eiropas Savienības direktīvām 16.punkts un Kriminālprocesa likuma Informatīvās atsauces uz Eiropas Savienības direktīvām 4.punkts.

⁶ Eiropas Komisijas 24.7.2020. Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: ES stratēģija efektīvākai cīņai pret bērnu seksuālu izmantošanu, 3.lpp.

noziedzumi. Savukārt 161., 162., 162.¹ un 164. pantā noteiktie noziedzīgie nodarījumi pret bērnu saskaņā ar Krimināllikuma 7.panta ceturto daļu kvalificējami kā smagi noziedzumi.

2. Pirmstiesas izmeklēšanas ilgums

Tiesībsargs lūdza Valsts policijas struktūrvienībām sniegt informāciju par uzsāktu kriminālprocesu skaitu par iespējamiem noziedzīgiem nodarījumiem pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību, vienlaikus sniedzot informāciju par laika posmā no 2019.gada līdz 2021.gada 30.jūnijam esošo pirmstiesas izmeklēšanas lietu ilgumu – laiku rēķinot sākot no ziņu saņemšanas par iespējamo noziedzīgo nodarījumu, līdz lēmuma pieņemšanai par kriminālvajāšanas ierosināšanu vai arī par kriminālprocesa izbeigšanu. 1.tabulā ir apkopotas Valsts policijas struktūrvienību atbildes⁷.

Nemot vērā iegūtos datus, jāsecina, ka lietās, kurās skata sevišķi smagus noziedzīgos nodarījumus (KL 159.pants un 160.pants), izbeigto kriminālprocesu īpatsvars ir lielāks, nekā tas ir smagos noziedzīgos nodarījumos (KL 161., 162.¹ un 162). Attiecībā uz sevišķi smagiem noziedzīgiem lēmums izbeigt kriminālprocesu tiek pieņemts tikpat bieži vai biežāk, kā lēmums par kriminālvajāšanas uzsākšanu – pēc KL 159.panta tas 2019. gadā notika 41% gadījumu, bet 2020.gadā 51% gadījumu. Savukārt pēc KL 160.panta 2019.gadā 67% gadījumu, bet 2020.gadā 46% gadījumu. Attiecībā uz smagiem noziedzīgiem lēmums izbeigt kriminālprocesu tiek pieņemts retāk – pēc KL 161.panta un 162.¹ panta 2019.gadā 26% gadījumu, bet 2020.gadā 44% gadījumu, savukārt pēc 162.panta 2019.gadā 41% gadījumu, bet 2020.gadā 39% gadījumu. Ja rēķina kopējo lietu skaitu no 2019.-2021.gada jūnijam, lietās, kas ierosinātas pēc KL 159.panta, 50% gadījumu tika pieņemts lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu, bet pēc 160.panta - 49% gadījumu. Savukārt pēc KL 161.panta un 162.¹ panta lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu tika pieņemts 37% gadījumu, bet pēc 162.panta 40% gadījumu. Arī izmeklēšanas ilgums atšķiras starp sevišķi smagu noziedzumu izmeklēšanu un smagu noziedzumu izmeklēšanu. No visiem pabeigtajiem pirmstiesas kriminālprocesiem par noziedzīgiem nodarījumiem, kas uzsākti pēc 159.panta, 41% tika izmeklēti ilgāk par gadu, bet pēc 160.panta 51% tika izmeklēti ilgāk par vienu gadu. Savukārt pēc KL 161. un 162.¹ panta ilgāk par gadu skatīja tikai 31% noziedzumu, bet pēc 162.panta 43% izskatīja ilgāk par vienu gadu.

Iemesli, kāpēc sevišķi smagi noziedzumi kopumā tiek izskatīti ilgāk un tajos biežāk tiek pieņemts lēmums izbeigt kriminālprocesu, varētu būt saistīti ar to, ka tie ir grūtāk pierādāmi un prasa lielāku ekspertīžu daudzumu. Lai iestātos atbildība pēc KL 159. un 160.panta, izmeklētājam ir jāpierāda, ka noziedzuma veicējs ir pielietojis spēku, tas ir noticis pret cietušā gribu vai noziedzums pastrādāts, izmantojot cietušā bezpalīdzības stāvokli, lietojot vardarbību, draudus vai izmantojot uzticību, autoritāti vai citādu ietekmi uz cietušo. Attiecībā uz KL 161., 162. un 162.¹ pantu nav jāvērtē cietušā attiecības ar noziedzīgā nodarījuma veicēju vai cietušā attieksme pret pastrādāto noziedzumu, jo, lai iestātos kriminālatbildība pēc šiem pantiem, pietiekami ir noteikt objektīvu faktu – bērna vecumu (bērnam ir jābūt jaunākam par 16 gadiem, lai iestātos atbildība). Turklāt ir jāņem vērā, ka noziedzuma, kas paredzēts KL 161. pantā, upuri var būt tikai salīdzinoši vecāki bērni. Lai arī Latvijā nav noteikts minimālais vecums, kad bērns var sniegt savu

⁷ Iegūtie dati būtu jāvērtē salīdzinoši, jo tie var precīzi neuzrādīt patieso lietu skaitu – nereti vienā kriminālprocesa lietā var tikt skatīti vairāku Krimināllikuma pantu pārkāpumi. Taču tiesībsargam bija svarīgi izdalīt lietu skaitu pēc atsevišķiem KL pantiem, jo tajos ietvertie noziedzīgie nodarījumi atšķiras pēc smaguma pakāpes un sastāva.

piekrišanu seksuālām darbībām un apzināties, ko šāda piekrišana nozīmē, svarīgs apstāklis, kas ietekmē nozieguma kvalifikāciju, ir cietušā iespējamais bezpalīdzības stāvoklis, tas ir, vai seksuāla rakstura darbības notika labprātīgi vai izmantojot cietušā bezpalīdzības stāvokli, kad cietusī persona nav varējusi saprast ar viņu izdarīto darbību raksturu un nozīmi vai nav varējusi pretoties⁸. Savukārt, noziegumi, kas paredzēti KL 159. un 160. pantā, var tikt pastrādāti arī pret ļoti jauniem bērniem, kuru vecuma un brieduma dēļ ir grūti iegūt pietiekami skaidras un nepārprotamas liecības par iespējamo noziedzīgo nodarījumu.

Valsts policijas sniegtā informācija liecina, ka tā reti izmeklē lietas, kuras skar bērnu prostitūciju. Triju gadu laikā ir uzsāktas tikai 5 lietas pēc KL 164.panta, kas paredz atbildību par bērna iesaistīšanu vai izmantošanu prostitūcijā. Tas rada bažas par to, vai bērnu iesaistīšana prostitūcijā un bērnu prostitūcijas izmantošanas gadījumi nonāk Valsts policijas redzeslokā un tiek izmeklēti.

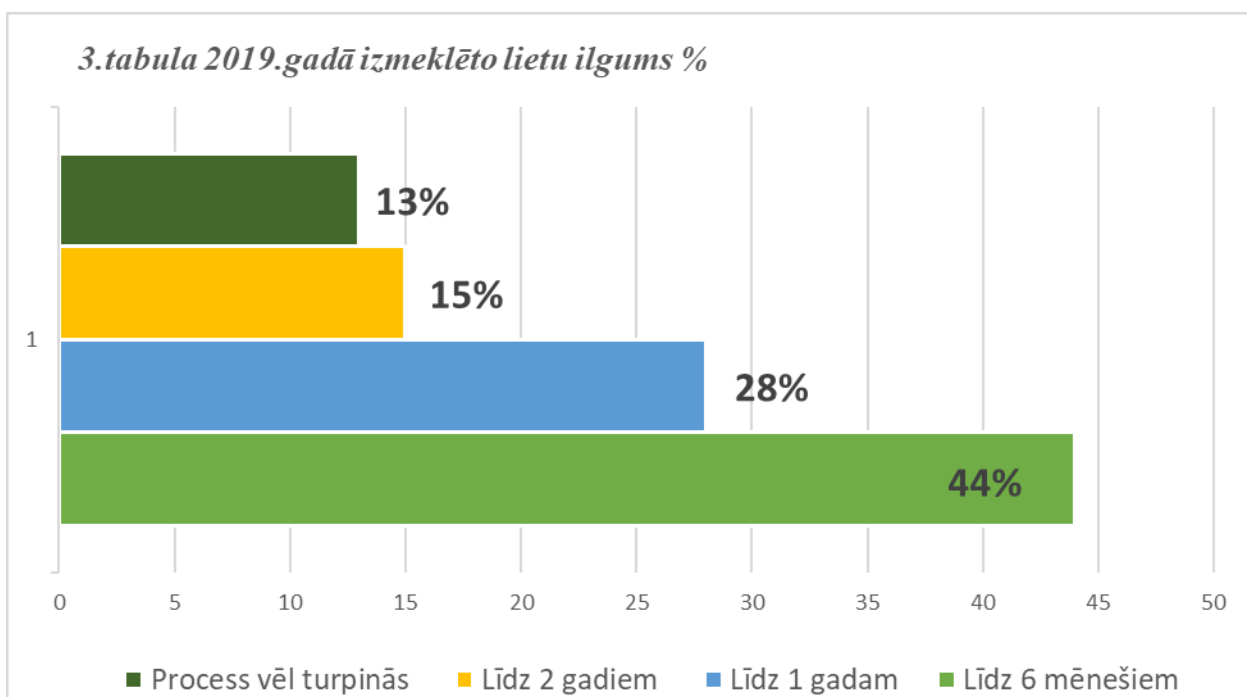
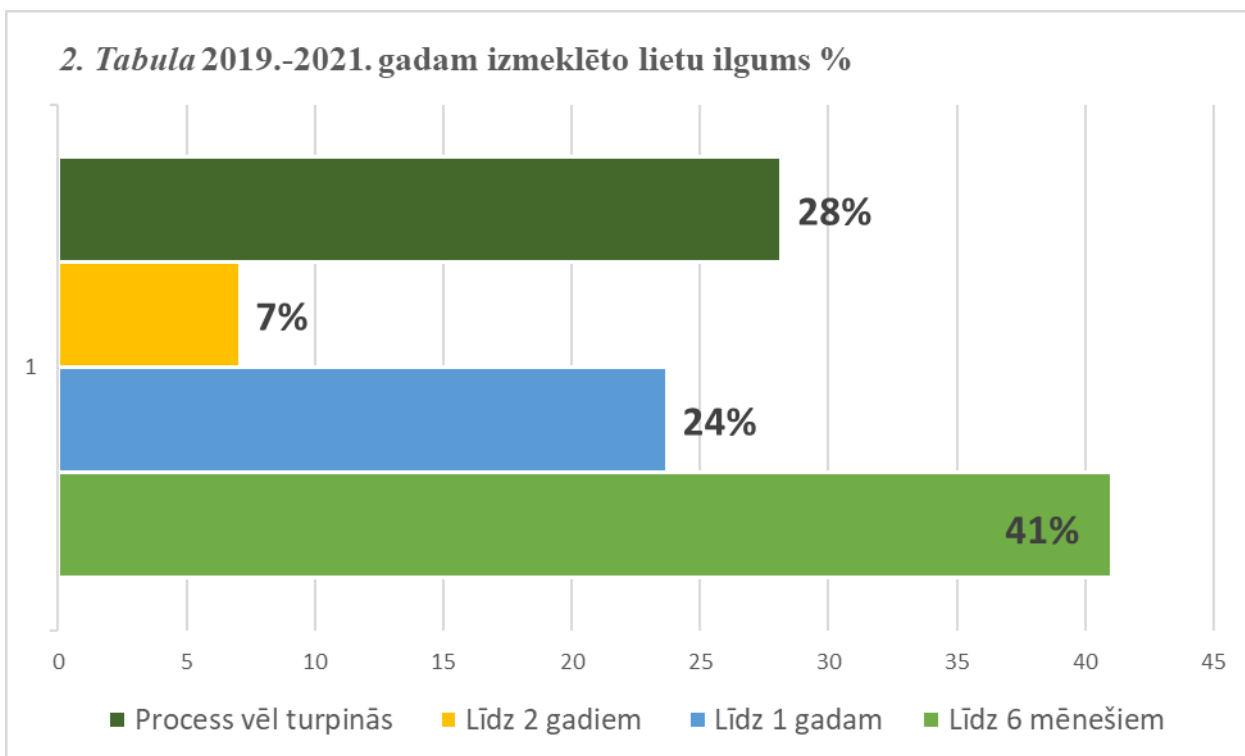
1.tabula *Pirmstiesas izmeklēšanas lietu skaits 2019-2021.*

N.N.	2019.		2020.		Līdz 30.06.2021.		Kopā		Kopā
	Izbeigt KPC	Ierosināt KV	Izbeigt KPC	Ierosināt KV	Izbeigt KPC	Ierosināt KV	Izbeigt KPC	Ierosināt KV	
Izvarošana (159.p.)	13	19	10	5	3	2	26	26	52
<i>Līdz 6 mēnešiem</i>	8	10	8	4	2	1	18	15	33
<i>Līdz 1 gadam</i>	3	4	2	1		1	5	6	11
<i>Līdz 2 gadiem</i>	2	5			1		3	5	8
<i>Process vēl turpinās</i>	9		11		11		31		31
Vardarbīga dzt.apm. (160.p.)	37	36	39	45	6	5	82	86	168
<i>Līdz 6 mēnešiem</i>	13	18	26	20	1	4	40	42	82
<i>Līdz 1 gadam</i>	18	13	13	24	4		35	37	72
<i>Līdz 2 gadiem</i>	6	5		1	1	1	7	7	14
<i>Process vēl turpinās</i>	9		17		21		47		47
Dzsk. jaun. 16.g.v (161.p. un 162. ¹ p.)	12	34	19	24	5	4	36	62	98
<i>Līdz 6 mēnešiem</i>	6	22	17	15	4	4	27	41	68
<i>Līdz 1 gadam</i>	2	7	2	9	1		5	16	21

⁸ Latvijas Tiesnešu mācību centrs (2017) Tiesu prakse krimināllietās par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību, kas izdarīti ar nepilngadīgo. 14.lpp.
Pieejams <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas>

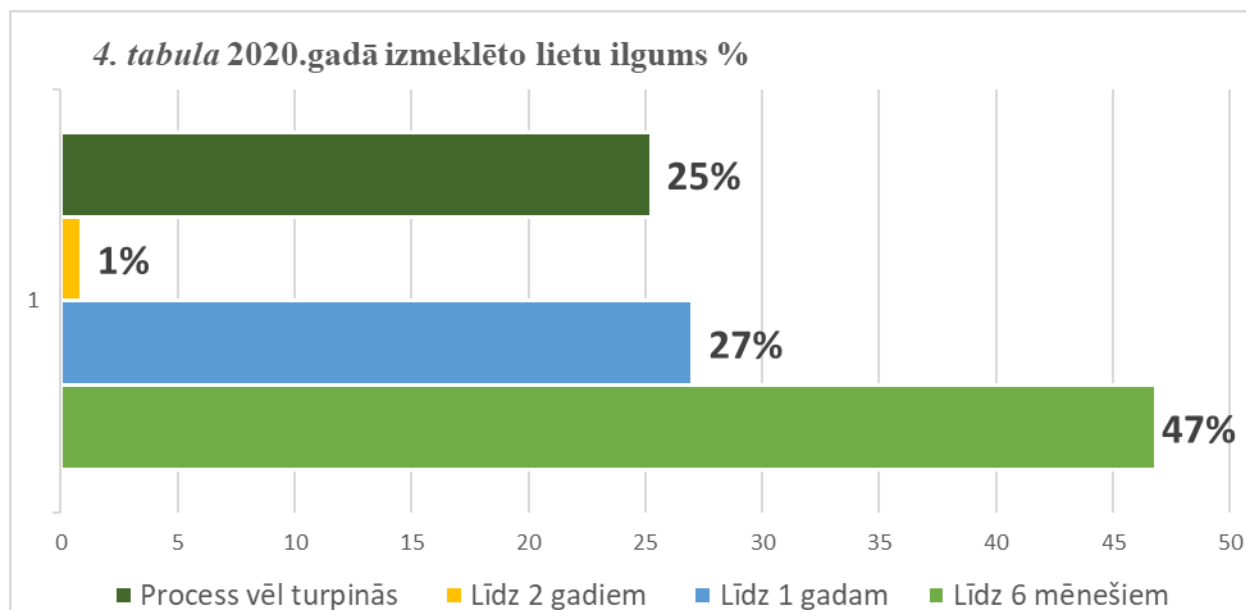
Līdz 2 gadiem	4	5					4	5	9
Process vēl turpinās	6		11		19		36		36
Pavešana netiklībā (162.p.)	16	23	9	14	1	2	26	39	65
Līdz 6 mēnešiem	8	12	5	9	1	2	14	23	37
Līdz 1 gadam	7	6	3	5			10	11	21
Līdz 2 gadiem	1	5	1				2	5	7
Process vēl turpinās	4		17		13		34		34
Prostitūcija (164.p.)	0	1	0	1	0	0	0	2	2
Līdz 6 mēnešiem							0	0	0
Līdz 1 gadam		1		1			0	2	2
Līdz 2 gadiem							0	0	0
Process vēl turpinās					3		3		3
Kopējais skaits	78	113	77	89	15	13	170	215	385
Līdz 6 mēnešiem	35	62	56	48	8	11	99	121	220
Līdz 1 gadam	30	31	20	40	5	1	55	72	127
Līdz 2 gadiem	13	20	1	1	2	1	16	22	38
Process vēl turpinās	28		56		67		151		
Kopā	219		222		95		536		

Vērtējot kopējo pirmstiesas izmeklēšanas ilgumu no 2019.gada līdz 2021.gada jūnijam, jāsecina, ka lielākā daļa lietu tiek izmeklētas sešu mēnešu laikā (skat. 2. tabulu). Taču gandrīz trešdaļā no uzsāktajām lietām turpinās pirmstiesas izmeklēšana. Lietu, kas tiek izmeklētas ilgāk par 2 gadiem, īpatsvars nesasniedz desmito daļu.

Ja apskata lietu izmeklēšanas ilgumu atsevišķi pa gadiem, tad 2019.gadā (3.tabula) lietas, kuras tiek izmeklētas 6 mēnešu laikā, joprojām ir izteiktā vairākumā, taču palielinās to lietu skaits, kuras tiek izmeklētas līdz 2 gadiem un ilgāk. Tās lietas, kurās izmeklēšana ir pabeigta, (tika izmeklētas līdz 2 gadiem) veido 15%. Savukārt, tās lietas, kurās pirmstiesas process vēl turpinās ilgāk par 2 gadiem, veido 13%. Tātad kopā 28% jeb gandrīz trešā daļa no visām 2019.gada lietām tiek izmeklētas līdz 2 gadiem vai ilgāk.

Līdzīgus rādītājus uzrāda arī 2020.gads (4.tabula). Lietas, kuras tiek izmeklētas jau 2 gadus⁹ ir ļoti maz, taču ceturtajā daļā no visām pirmstiesas izmeklēšanas lietām process vēl turpinās.

Kopsavilkums

Pamatojoties uz Valsts policijas sniegtajiem datiem par pirmstiesas izmeklēšanu lietās par iespējamu noziedzīgu nodarījumu pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību, jāsecina, ka:

- lietās, kurās izmeklē sevišķi smagus noziegumus¹⁰, salīdzinājumā ar lietām, kurās izmeklē smagus noziegumus¹¹, biežāk pieņem lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu;
- lietās, kurās izmeklē sevišķi smagus noziegumus, kopumā ir ilgāka pirmstiesas izmeklēšana, nekā lietās, kurās izmeklē smagus noziegumus;
- kopumā gandrīz trešā daļa noziegumu tiek izmeklēti līdz 2 gadiem vai ilgāk;
- Valsts policijas redzeslokā reti nonāk lietas par bērnu prostitūciju.

3. Identificētās problēmas pirmstiesas izmeklēšanā

Tiesībsargs lūdza Valsts policijas struktūrvienībām un prokuratūrām sniegt informāciju par to, kādēļ dažas pirmstiesas izmeklēšanas lietas ieilgst, kā arī ar kādām grūtībām saskaras izmeklētājs pirmstiesas izmeklēšanas laikā par iespējamu noziedzīgu nodarījumu pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību. Apkopojot saņemtās

⁹ Iemesls, kāpēc 2020.gada statistikā uzrādās lietas, kuras tiek izmeklētas ilgāk par 2 gadiem, ir tāpēc, ka informācijas pieprasījumā tiesībsargs lūdza sniegt datus par lietu izskatīšanas ilgumu, sākot no ziņu saņemšanas (tātad, vēl pirms kriminālprocess ir ticis uzsākts), kā arī par lietām, kuras ir nonākušas konkrētajā struktūrvienībā – tātad, iespējams, norādītās lietas iepriekš ir bijušas citas Valsts policijas struktūrvienības izmeklēšanā.

¹⁰ Izvarošana (Krimināllikuma 159.pants) un seksuāla vardarbība (Krimināllikuma 160.pants).

¹¹ Dzimumsakari ar personu, kura nav sasniegusi 16.g.v (Krimināllikuma 161.pants), pavešana netiklībā (Krimināllikuma 162.pants) un pamudināšana iesaistīties seksuālās darbībās (Krimināllikuma 162.¹ pants).

atbildes, tiesībsargs ir identificējis piecas biežāk minētās problēmas, kuras ietekmē pirmstiesas izmeklēšanas ilgumu: personas, pret kuru uzsākts kriminālprocess, pretdarbības kriminālprocesa mērķa sasniegšanai; izmeklētāja noteikto ekspertīžu izpildes ilgums; noziedzīga nodarījuma pastrādāšanas laiks, bērna interešu nepietiekama pārstāvība un nepatiesu ziņu sniegšana par iespējamo noziedzīgo nodarījumu.

3.1. Personas, pret kuru uzsākts kriminālprocess, pretdarbības kriminālprocesa mērķa sasniegšanai

Grūtības sazināties, noprotināt vai aizturēt iespējamo aizdomās turēto (arī pirms šī statusa noteikšanas), saistītas ar to, ka nav zināma viņa atrašanās vieta, vai arī iespējamais aizdomās turētais nesadarbojas ar policiju, visbiežāk ir norādījuši Valsts policijas iecirkņi.

Piemēram, vienā iecirknī jau 2017. gadā ir saņemta informācija par sevišķi smagu noziedzīgu nodarījumu un uzsākts kriminālprocess, taču tajā ir pieņemts lēmums par kriminālprocesa apturēšanu, pamatojoties uz KPL 378.panta pirmās daļas 2.punktu - aizdomās turētais vai apsūdzētais slēpjas un nav zināma viņa atrašanās vieta.

Citā iecirknī tika uzsākta sevišķi smaga nozieguma izmeklēšana par to, ka, iespējams, veikta seksuāla vardarbība pret mazgadīgo, kura sazāļota. Kriminālprocesā ir noskaidrota iespējamā vainīgā persona, taču iecirknim joprojām nav izdevies noskaidrot viņa pašreizējo atrašanās vietu.

Savukārt citā iecirknī lietā, kur kriminālprocess tika uzsākts pirms gandrīz desmit gadiem par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu pret mazgadīgo, aizdomās turētais ir izsludināts meklēšanā, tādēļ kriminālprocess ir apturēts.

Iecirkņi norāda uz šķēršļiem, kas apgrūtina aizdomās turētās personas atrašanu: aizdomās turētajam nav deklarēta dzīves vieta, viņš uzturas ārzemēs vai slēpjas no policijas.

Citā gadījumā kriminālprocess iecirknī ilgst jau četrus gadus, taču, lai pabeigtu pirmstiesas izmeklēšanu, ir nepieciešams noprotināt personu, kas nav iespējams, jo persona ir izsludināta meklēšanā, kā arī divas reizes tika organizēta personas piespiedu atvešana, kas bijusi bez rezultātiem.

Savukārt Kriminālpolicijas biroja vai pārvaldes nodaļas biežāk ir pamatojušas kriminālprocesa apturēšanu, pamatojoties uz aizdomās turētā atrašanos ārzemēs. Vairākas struktūrvienības norādīja uz problēmām, kas saistās ar tiesiskās palīdzības lūguma īstenošanu, kad aizdomās turētie atrodas citā valstī, kas paldzina procesu. Tiesiskās palīdzības lūgumi ir tikuši nosūtīti gan uz Eiropas Savienības valstīm, gan ārpus tās.

Vienā iecirknī izmeklēšana ieilga, jo iespējamā vainīgā persona atradās ārpus Latvijas un Covid-19 infekcijas izraisītā epidemioloģiskā stāvokļa dēļ nevarēja tik drīz ierasties procesuālo darbību veikšanai. Process pēc 2 gadu ilgas izmeklēšanas tika izbeigts saskaņā ar KPL 392.panta otro daļu (pierādījumu trūkuma dēļ).

Saskaņā ar KPL 378.panta pirmās daļas 2. un 3.punktu procesa virzītājs aptur kriminālprocesu, ja ir veiktas visas procesuālās darbības, kas iespējamas bez aizdomās turētā vai apsūdzētā, un aizdomās turētais vai apsūdzētais slēpjas un nav zināma viņa atrašanās vieta vai aizdomās turētā vai apsūdzētā atrašanās vieta ir zināma, bet viņš atrodas ārpus Latvijas teritorijas. Saskaņā ar šī panta piekto daļu, ja aizdomās turētais vai apsūdzētais slēpjas un nav zināma viņa atrašanās vieta, procesa virzītājs pieņem lēmumu par minētās personas meklēšanu un nodod izpildei operatīvās darbības subjektam tā kompetences ietvaros. Saskaņā ar panta sesto daļu kriminālprocesa apturēšanas gadījumā

drīkst veikt procesuālās darbības nolūkā noskaidrot meklēšanā izsludinātās personas atrašanās vietu.

Vairāki iecirkņi ir norādījuši uz problēmām, ko sagādā personas, pret kuru uzsākts kriminālprocess, nesadarbošanās ar izmeklētāju.

Saskaņā ar KPL 241.panta pirmo daļu procesuālā piespiedu līdzekļa piemērošanas pamats ir personas pret darbība kriminālprocesa mērķa sasniegšanai konkrētajā procesā vai atsevišķas procesuālās darbības veikšanai, savu procesuālo pienākumu nepildīšana vai nepienācīga pildīšana. Saskaņā ar panta otro daļu drošības līdzekļi kā procesuālo piespiedu līdzekļi piemēro aizdomās turētajam vai apsūdzētajam, ja ir pamats uzskatīt, ka attiecīgā persona turpinās noziedzīgas darbības, traucēs pirmstiesas kriminālprocesu vai tiesu vai izvairīsies no šā procesa vai tiesas. Saskaņā ar KPL 242.panta pirmo daļu kriminālprocesa nodrošināšanai personas tiesības var ierobežot ar šādiem procesuālajiem piespiedu līdzekļiem: aizturēšanu; ievietošanu ārstniecības iestādē ekspertīzes izdarīšanai; piespiedu atvešanu. Saskaņā ar panta otro daļu arī drošības līdzekļi¹² ir procesuālie piespiedu līdzekļi, bet tos var piemērot tikai aizdomās turētajam un apsūdzētajam.

Nav skaidrs, kāpēc dažos gadījumos procesa virzītāji kavējas piemērot procesuālos piespiedu līdzekļus vai, ja personai ir noteikts aizdomās turētā statuss, arī drošības līdzekļus, sevišķi gadījumos, ja objektīvi fakti liecina, ka persona, pret kuru ir uzsākts kriminālprocess, kavēs procesu.

Piemēram, vienā gadījumā ziņas par iespējamo sevišķi smago noziedzīgo nodarījumu tika saņemtas pirms desmit gadiem un kriminālprocesā tika noskaidrota iespējamā vainīgā persona, kura tika izsludināta meklēšanā un tika aizturēta. Aizturētajam tika noteikts aizdomās turētā statuss, kā arī tika noskaidrots, ka viņš ir veicis noziegumus arī pret citiem bērniem. Procesā virzītāja rīcībā bija pietiekami pierādījumi, lai celtu apsūdzību. Taču aizdomās turētais tika atbrīvots no apcietinājuma un šobrīd atrodas ārpus Latvijas, kas jau vairākus gadus apgrūtina kriminālvajāšanas uzsākšanu.

3.2. Izmeklētāja noteikto ekspertīžu izpildes ilgums

No 42 Valsts policijas atsūtītajām atbildēm par to, kas kavē kriminālprocesa gaitu, 23 struktūrvienības norādīja, ka ilgi jāgaida kompleksās tiesu psihiatriskās un tiesu psiholoģiskās ekspertīzes, kā arī psihologa atzinumus.

Piemēram, vienā gadījumā bioloģiskā ekspertīze tika nozīmēta mēnesi pēc tam, kad tika uzsākts kriminālprocess, bet izmeklētājs atzinumu saņēma vēl pēc četriem mēnešiem.

Ekspertīžu gaidīšanas ilgums īpaši ietekmē gadījumos, ja lietā ir iesaistītas vairākas personas un katrai ir nepieciešams veikt ekspertīzi.

Arī vairākas prokuratūras ir norādījušas, ka izmeklēšanas ilgumu ietekmē izmeklēšanas laikā nozīmēto ekspertīžu atzinumu veikšanas ilgums. Procesā virzītajam nereti bez ekspertīžu atzinumiem faktiski nav iespējams izlemt jautājumu par kriminālprocesa tālāku virzību.

¹² Saskaņā ar KPL 243.pantu procesa virzītājam ir pieejami šādi drošības līdzekļi: dzīvesvietas maiņas paziņošana; pieteikšanās noteiktā laikā policijas iestādē; aizliegums tuvoties noteiktai personai vai vietai; noteiktas nodarbošanās aizliegums; aizliegums izbraukt no valsts; uzturēšanās noteiktā vietā; personiskais galvojums; drošības nauda; nodošana policijas uzraudzībā; mājas arests; apcietinājums.

3.3. Noziedzīga nodarījuma izdarīšanas laiks

Viens no izplatītākajiem iemesliem, kādēļ pirmstiesas izmeklēšanas process ietilgst, ko ir norādījuši gan prokuratūras, gan Valsts policijas pārstāvji, ir tas, ka tiek ziņots par notikumiem, kas norisinājušies tālā pagātnē. Ar tādām grūtībām saskaras gan policijas iecirkņi, gan arī reģionālās pārvaldes nodaļas un biroji.

Piemēram, kādas reģiona pārvaldes kriminālpolicijas birojs norādīja uz procesu, kas uzsākts pirms trim gadiem. Tajā tika noteiktas vairākas ekspertīzes, tajā skaitā arī poligrāfa ekspertīze. Taču grūtības rada iespējas atrast lieciniekus, kas varētu sniegt liecības, jo kriminālprocess tiek izmeklēts par seniem notikumiem cietušā bērnībā. Citā nodaļā, izmeklējot sevišķi smagu noziegumu, kas norisinājās pirms 10-20 gadiem, izmeklētāji saskaras ar grūtībām veikt procesuālās darbības ar daudziem cilvēkiem, no kuriem liela daļa atrodas ārpus Latvijas.

3.4. Bērna interešu nepietiekama pārstāvība

Savlaicīgu pirmstiesas izmeklēšanu kavē bērns, kurš, iespējams, ir cietis no vardarbīga nozieguma, nepietiekama interešu pārstāvība.

Piemēram, viens policijas iecirknis ir norādījis uz noziedzīgu nodarījumu, kas, iespējams, veikts pret 5 gadus vecas meitenes dzimumneaizskaramību, kura izmeklēšanu apgrūtināja mātes nevēlēšanās sadarboties ar Valsts policiju un sniegt nepieciešamo informāciju, kā arī tas, ka māte vēlāk darbojās pret meitas interesēm un tādēļ tika iesaistīta bāriņtiesa. Citā lietā, ko izmeklē policijas iecirknis, vecāki nav vēlējušies veikt bērnam psiholoģisko ekspertīzi, lai netraumētu bērnu.

Savukārt kāds iecirknis ir norādījis uz sevišķi smaga nozieguma izmeklēšanas pārtraukumu, kas ilga divus gadus, jo cietušais bērns neieradās policijā un nesniedza liecības. Turpmākās procesuālās darbības tika veiktas, kad bērns sniedza liecību un lūdza sev noteikt cietušā statusu. Citā gadījumā tas pats iecirknis nav varējis pabeigt pirmstiesas izmeklēšanu, jo kriminālprocesā nav izdevies iesaistīt īpaši aizsargājamo cietušo, kā arī nav izdevies noskaidrot liecinieces personību. Cietušā pārstāve faktiski nesadarbojas ar izmeklētāju.

Saskaņā ar KPL 89. panta pirmo daļu, lai pilnvērtīgi nodrošinātu bērns, kuram ir tiesības uz aizstāvību, tiesības un intereses, kriminālprocesā var piedalīties bērna pārstāvis. Lemjot par personas atzīšanu par pārstāvi, procesa virzītājs ņem vērā šīs personas iespējas un vēlēšanos patiesi aizsargāt bērna intereses, kā arī vērtē tās atbilstību kriminālprocesa mērķa sasniegšanai. Par pārstāvi nevar būt persona, pret kuru uzsākts kriminālprocess, aizturētais, aizdomās turētais vai apsūdzētais. Saskaņā ar panta otro daļu par pārstāvi var būt viens no likumiskajiem pārstāvjiem (māte, tēvs, aizbildnis), viens no vecvecākiem, pilngadīgs brālis vai pilngadīga māsa, ja nepilngadīgais dzīvojis kopā ar kādu no viņiem un attiecīgais tuvinieks par nepilngadīgo rūpējies, bet, ja šāda persona nav pieejama vai to nav atzinis procesa virzītājs, par pārstāvi var atzīt citu personu, kuru norāda nepilngadīgais. Taču, ja pārstāvi neatzīst procesa virzītājs (jo viņam rodas iebildumi vai šaubas par šīs personas iespējām un vēlēšanos patiesi aizsargāt bērna intereses, kā arī tās atbilstību kriminālprocesa mērķa sasniegšanai), par pārstāvi atzīst bērnu tiesību aizsardzības institūcijas¹³ vai tādas nevalstiskās organizācijas pārstāvi, kura

¹³ Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 17.pantu bāriņtiesa aizstāv bērna personiskās un mantiskās intereses un tiesības, tādēļ procesa virzītājs var vērsties bērna deklarētās dzīvesvietas bāriņtiesā un lūgt nodrošināt bērna pārstāvību kriminālprocesā.

veic bērnu tiesību aizsardzības funkciju. Saskaņā ar panta trešo daļu procesa virzītājs var pieņemt lēmumu par bērna pārstāvja nomaiņu.

Tiesībsargs vērs uzmanību, ka saskaņā ar Direktīvu 2011/93/ES dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka saskaņā ar cietušā statusu attiecīgajā tieslietu sistēmā kompetentās iestādes kriminālizmeklēšanā un kriminālprocesā cietušajam bērnam ieceļ īpašu pārstāvi gadījumos, kad attiecīgās valsts tiesību aktos noteikts, ka bērna likumiskajiem pārstāvjiem nav atļauts pārstāvēt bērnu interešu konflikta dēļ, kas pastāv starp viņiem un cietušo bērnu, vai ja bērns ir bez pavadoņa vai atšķirts no ģimenes.¹⁴ Saskaņā ar direktīvas 15.panta 1.punktu dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka izmeklēšana vai saukšana pie kriminālatbildības par noziedzīgiem nodarījumiem pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību nav atkarīga no cietušā vai viņa/viņas pārstāvja iesnieguma vai izvirzītās apsūdzības, un ka kriminālprocesu var turpināt arī tad, ja minētā persona atsauc savus paziņojumus.

KPL 6.pants skaidro kriminālprocesa obligātuma principu. Tas nozīmē, ka amatpersonai, kura pilnvarota veikt kriminālprocesu, ikvienā gadījumā, kad kļuvis zināms kriminālprocesa uzsākšanas iemesls un pamats, ir pienākums savas kompetences ietvaros uzsākt kriminālprocesu un novest to līdz Krimināllikumā paredzētajam krimināltiesisko attiecību taisnīgam noregulējumam. Savukārt KPL 7.panta pirmā daļa nosaka, ka kriminālprocesu veic sabiedrības interesēs neatkarīgi no tās personas gribas, kurai nodarīts kaitējums. Panta otrā daļa paredz izņēmuma gadījumus, kuros kriminālprocess ir iespējams tikai pamatojoties uz personas, kurai ir nodarīts kaitējums, iesniegumu. Taču šādi izņēmumi nav paredzēti ne par vienu Krimināllikuma pantu, kas paredz atbildību par noziedzīgiem nodarījumiem pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību.

Procesa virzītājiem, izmeklējot iespējamās seksuālās vardarbības vai izmantošanas gadījumus pret bērnu, ir jāapzinās šo procesu nozīmīgums sabiedrības drošības un tiesiskuma nodrošināšanā, kā arī prioritāte pār citiem sabiedrības drošības jautājumiem. Procesa virzītāja pienākums ir veikt visas nepieciešamās darbības, lai garantētu, ka bērna tiesības un intereses tiek pilnvērtīgi pārstāvētas kriminālprocesā, sevišķi, ja tiek izmeklēti smagi un sevišķi smagi noziegumi. Bērna pārstāvis, kas kavē kriminālprocesa virzību vai nenodrošina bērna interesēm atbilstošu pārstāvību, arī gadījumos, ja bērns pats atsakās liecināt par noziedzīgo nodarījumu, ir nekavējoties jānomaina uz tādu pārstāvi, kas pilnvērtīgi nodrošinātu bērna pārstāvību kriminālprocesā. Vilcināšanās atbilstošas bērna pārstāvības nodrošināšanā ir pretrunā ar bērna interešu prioritātes principu un ir nepieļaujama procesa virzītāja rīcība. Ja pārstāvja nodrošināšana bērnam objektīvu iemeslu dēļ aizkavējas, procesa virzītājs nedrīkst pieļaut, ka tas pazeminātu bērna tiesības uz taisnīgu izmeklēšanu – viņam jāveic visas darbības, kas nodrošinātu, ka bērna tiesības tiek pilnvērtīgi nodrošinātas kriminālprocesa ietvaros un iespējamais noziedzīgais nodarījums tiek pienācīgi izmeklēts.

3.5. Vecāku savstarpējā tiesvedība par bērna aizgādības jautājumiem

Vairākas valsts policijas struktūrvienības ir norādījušas uz iespējami nepatiesām apsūdzībām, ko veic bērnu vecāki, kuri ir iesaistīti savstarpējā tiesvedībā civilprocesā par bērna aizgādības jautājumiem.

¹⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2011/93/ES par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, un ar kuru aizstāj Padomes pamatlēmumu 2004/68/TI. 20.panta 1.punkts.

Piemēram, vienā gadījumā tika izmeklēts iespējams sevišķi smags noziegums pret bērnu, taču starp vecākiem ilgstoši notiek tiesvedības procesi saistībā ar bērna aprūpes tiesību noteikšanu. Izmeklēšanas gaitā neapstiprinājās fakts, ka pret bērnu būtu notikusi seksuālā vardarbība. Arī citas Valsts policijas struktūrvienības norādījušas uz uzsāktajiem kriminālprocesiem par iespējamām noziegumiem pret bērnu dzimumneaizskaramību, kas notiek paralēli abu vecāku tiesvedībai par bērna aizgādību un saskarsmes tiesībām. Ja šādas lietas tiek izbeigtas pierādījumu trūkuma dēļ (psiholoģiskā ekspertīze neapstiprina, ka bērns ir cietis no seksuālas vardarbības), tad lēmumi tiek pārsūdzēti un nereti procesi, tai skaitā bērna pratināšana, tiek atkārtota.

Arī tiesībsargs savā darbā ir saskāries ar gadījumiem, kad bērna vecāki vai citi tuvinieki, kuri strīdas par bērna aizgādības vai saskarsmes tiesībām, iespējams, ļaunprātīgi izmanto tiesu sistēmu un, ceļot nepatiesas apsūdzības pret bērna vecāku vai citu tuvinieku, iesaista bērnu nepamatotā kriminālprocesā, kas nereti var aizskart bērna cieņu un viņam izraisīt traumatisku pieredzi. Lai arī šādi gadījumi ir neētiski un kaitnieciski, vienīgais veids, kā aizsargāt gan bērnu, gan nepatiesi apsūdzēto personu, ir ieviešot efektīvu un kvalitatīvu pirmstiesas izmeklēšanas sistēmu, kura ir spējīga ne tikai ātri atklāt noziedzīgos nodarījumus pret bērnu, bet arī identificēt un izbeigt tos kriminālprocesus, kuri ir uzsākti, balsoties uz nepatiesām liecībām.

Savukārt Krimināllikuma 298.pants paredz atbildību par apzināti nepatiesu ziņojumu par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu nolūkā panākt kriminālprocesa uzsākšanu pret noteiktu personu. Procesa virzītājs, iegūstot ziņas, ka persona, iespējams, ir sniegusi nepatiesas ziņas, var uzsākt kriminālprocesu pret šo personu. Tomēr procesa virzītājiem jābūt ļoti uzmanīgiem, izvairoties apsūdzības par nepatiesu ziņu sniegšanu, jo noziegumos pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību cietušajiem bērniem un viņu tuviniekiem nereti ir grūti liecināt pret saviem tuviniekiem. Nedrīkstētu pieļaut, ka cietušais vai viņa pārstāvis, baidoties, ka gadījumā, ja procesa virzītājs nespēs pierādīt apsūdzētā vainu, viņš vērsīsies pret viņiem kā nepatiesu liecību sniedzējiem, vilcinātos vērsties tiesībaizsardzības iestādēs pēc palīdzības. Nav pieļaujams, ka process pret cietušo vai viņa pārstāvi tiek uzsākts saskaņā ar Krimināllikuma 298.pantu, pamatojoties tikai uz to, ka iepriekšējā procesā, kas uzsākts par iespējamu seksuālu vardarbību vai bērna izmantošanu, nav iegūti pietiekami pierādījumi pret apsūdzēto.

Kopsavilkums

Pamatojoties uz Valsts policijas un prokuratūras sniegto informāciju par grūtībām iespējamu noziedzīgu nodarījumu pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību pirmstiesas izmeklēšanā, var identificēt šādas problēmas:

- **Personas, pret kuru uzsākts kriminālprocess, pretdarbība kriminālprocesa mērķa sasniegšanai** - tai skaitā šādu personu izvairīšanās iesaistīties kriminālprocesuālajās darbībās, personas slēpšanās un personas atrašanās citā valstī.
- **Pirmstiesas izmeklēšanā nepieciešamo pierādījumu iegūšanas ilgums** – pirmstiesas izmeklēšanai ļoti nepieciešamo pierādījumu, komplekso tiesu psihiatrisko un tiesu psiholoģisko ekspertīžu, psihologa atzinumu vai citu ekspertu atzinumu, kuri ir nepieciešami nozieguma atklāšanā, iegūšanu apgrūtina gan ilgais laiks, kas nepieciešams, lai pierakstītos uz ekspertīžu veikšanu, gan arī laiks, kas nepieciešams ekspertīžu atzinuma sagatavošanai.

- **Noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laiks** – noziegumi, par kuriem tiek uzziņāts ilgu laiku pēc to izdarīšanas, objektīvu iemeslu dēļ ir grūtāk izmeklējami.
- **Bērna interešu nepietiekama pārstāvība** – procesa virzītājs saskaras ar grūtībām nodrošināt bērna tiesību un interešu atbilstošu pārstāvību pirmstiesas izmeklēšanā.
- **Vecāku savstarpējā tiesvedība par bērna aizgādības jautājumiem** – praksē ir novērojama vecāku ļaunprātīga rīcība, sniedzot nepatiesas ziņas par otru vecāku, lai pret viņu tiktu uzsākts kriminālprocess un tas ietekmētu uzsākto civiltiesisko tiesvedību par bērna aizgādības jautājumiem.

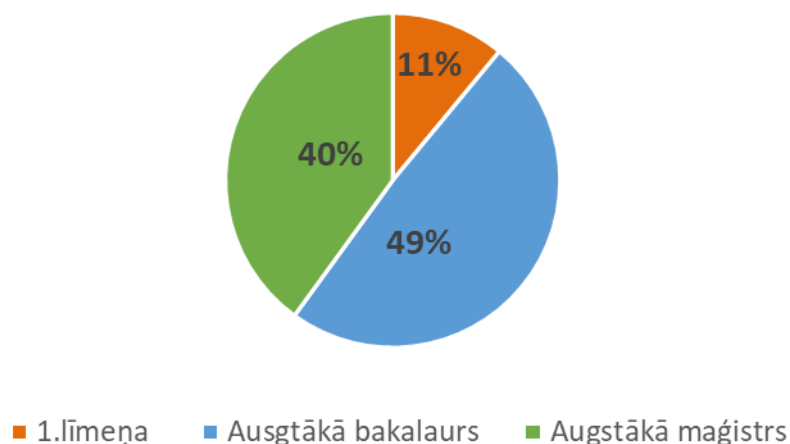
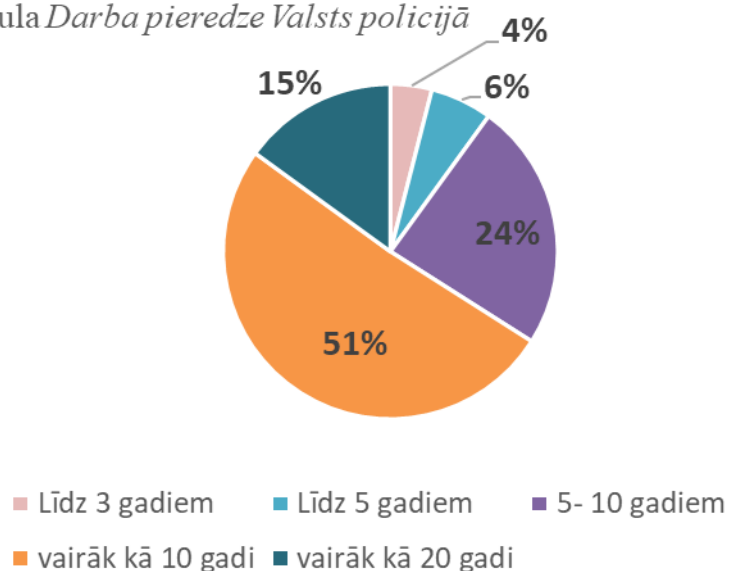
4. Risinājumi pirmstiesas izmeklēšanas efektivitātes celšanai Valsts policijā

Nemot vērā gan pirmstiesas izmeklēšanas ilguma, gan izmeklētāju profesionalitātes analīzi, kā arī Valsts policijas struktūrvienību un prokuratūru sniegtos viedokļus tiesībsargam, tiesībsargs ir identificējis divus būtiskākos risinājumus, kas varētu uzlabot pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti. Pirmkārt, Valsts policijai būtu jāiegulda atbilstoši resursi, lai ieviestu amatpersonu, kuras izmeklē noziedzīgos nodarījumus pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību, specializāciju konkrētās kategorijas lietās, nepārtraukti uzlabojot viņu profesionālo un akadēmisko kompetenci. Otrkārt, šādas kategorijas lietas būtu jādeleģē augstāka līmeņa struktūrvienībām.

4.1. Izmeklētāju specializācija noziegumos pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību

Valsts policijas struktūrvienības un arī vairākas prokuratūras ir norādījušas uz izmeklētāju profesionālās kompetences trūkumu, izmeklējot noziedzīgos nodarījumus, kas vērsti pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību.

Analizējot Valsts policijas izmeklētāju, kuri izmeklē noziedzīgos nodarījumus pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību, izglītību, jāsecina, ka kopumā tā ir atbilstoša viņu veicamā darba raksturam (skat. 5.tabulu). No 159 darbiniekiem, kuri izmeklē seksuālās vardarbības un bērnu izmantošanas noziegumus, 89% ir augstākā izglītība. 40% izmeklētāju ir maģistra grāds, bet 49% ir bakalaura grāds. Savukārt 11% ir pirmā līmeņa koledžas izglītība. 74% gadījumu izmeklētāju izglītība saistās ar juridisko jomu (tiesību zinātnes vai policijas darbs), bet 26% gadījumos tā ir saistīta ar citu jomu (sociālās, izglītības, humanitārās zinātnēs vai inženierzinātnēs).

5.tabula: *Izmeklētāju izglītības līmenis*6.tabula *Darba pieredze Valsts policijā*

Arī darba pieredze Valsts policijā izmeklētājiem, kuri izmeklē seksuālās vardarbības vai bērnu izmantošanas gadījumus, ir pietiekama (6.tabula). 66% izmeklētāju Valsts policijā strādā ilgāk par 10 gadiem un tikai 4% gadījumu darba pieredze ir mazāka par 3 gadiem.

Cita situācija ir attiecībā uz pieredzi darbā ar dzimumnoziegumiem. Lai gan visiem izmeklētājiem ir kāda veida pieredze darbā ar lietām, kas skar bērnu tiesības, ļoti reti tika uzrādīts, ka izmeklētājam ir pieredze darbā tieši ar dzimumnoziegumiem (aptuveni 10 % izmeklētāju tika uzrādīta šāda pieredze). Tas visticamāk liecina par to, ka lietas, kas skar noziedzīgus nodarījumus pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību, tiek nodotas izmeklētājiem, kuri ikdienā strādā ar bērnu lietām, bez īpašām zināšanām tieši dzimumnoziegumu izmeklēšanā. Valsts policijas darbiniekiem ir arī ierobežotas iespējas iegūt papildu izglītību tieši dzimumnoziegumu izmeklēšanā. Lai arī visi izmeklētāji saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.¹ pantu ir ieguvuši obligātās

speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, šīs zināšanas vairumā gadījumu nav papildinātas ar zināšanām, kas saistās ar dzimumnoziegumu izmeklēšanu. Tikai 20% gadījumu izmeklētājiem ir iegūta papildu izglītība saistībā ar seksuālās vardarbības un izmantošanas gadījumu izmeklēšanu. Jāatzīmē, ka izmeklētāju papildu izglītība bērnu tiesību aizsardzības jautājumos aprobežojas tikai ar Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteiktajiem obligātajiem kursiem – tikai 10% gadījumu izmeklētājiem ir iegūta arī kāda cita veida papildu izglītība, kas saistās ar darbu ar bērnu lietām.

Tiesībsargs neguva pārlicību par izmeklētāju faktisko darba pieredzi noziedzīgu nodarījumu pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību izmeklēšanā. Ļoti bieži Valsts policijas struktūrvienības ir norādījušas, ka to izmeklētāji periodiski strādā ar šādām lietām. Apkopotā statistika uzrāda ļoti nepārlicinošus rādītājus par to, cik bieži katrs no izmeklētājiem tiešām ir specializējies šādās lietās un varētu apgalvot, ka viņam ir pietiekama pieredze šādu lietu izmeklēšanā. Vidēji katram izmeklētājam Valsts policijā laika posmā no 2019. gada līdz 2021.gada jūnijam ir bijušas 3 seksuālās vardarbības vai izmantošanas gadījumu pirmstiesas izmeklēšanas lietas. Tas nozīmē, ka vidēji vienam darbiniekam gadā ir ne vairāk kā viena tāda rakstura lieta. Jāņem vērā, ka tie ir vidējie aprēķini un patiesais daudzums atkarīgs no konkrētā iecirkņa vai nodaļas – cik izmeklētāju tajā strādā ar šāda veida lietām un cik lietu vidēji struktūrvienība izskata. Kopumā var teikt, ka Valsts policijas iecirkņos (skat. 7.tabulu) biežāk ir novērojams, ka iecirknī vienam darbiniekam ir ļoti mazs šīs kategorijas lietu skaits. Tas liecina, ka faktiski šiem izmeklētājiem nevar rasties pietiekama darba pieredze darbā ar seksuālās vardarbības vai bērnu izmantošanas lietām. Visticamāk izmeklētāji ikdienā strādā ar dažāda rakstura pirmstiesas izmeklēšanas lietām un šīs kategorijas lietas nodošana konkrētajam izmeklētājam ir atkarīga no viņa tā brīža noslodzes vai arī lietas tiek izdalītas izlases kārtībā pēc kārtas katram izmeklētājam, kurš ir apguvis speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā. No 34 Valsts policijas iecirkņiem 8 iecirkņos izmeklētājs, kas strādā ar seksuālās vardarbības vai bērnu izmantošanas lietām, vidēji izmeklē vienu līdz trim lietām trijos gados. Savukārt 22 iecirkņos šādu lietu skaits nepārsniedz četras lietas laika posmā no 2019.gadam līdz 2021.gada jūnijam, tātad attiecīgi vidēji tā ir viena lieta vienam izmeklētājam gadā. Tikai trīs iecirkņos¹⁵ viens izmeklētājs gada laikā skata vidēji 3-5 lietas, kas saistās ar noziedzīgu nodarījumu pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību pirmstiesas izmeklēšanu.

7.tabula Vidējais skaits izmeklējamo lietu uz vienu izmeklētāju Valsts policijas iecirkņos

Nr.	VP struktūrvienība	Gadījumu skaits no 2019. gada	Izmeklētāju skaits	Vidējais skaits lietu uz izmeklētāju
1	VP KRP Kuldīgas iecirknis	4	3	1,3
2	VP KRP Liepājas iecirknis	14	1	14
3	VP KRP Saldus iecirknis	7	2	3,5
4	VP KRP Talsu iecirknis	24	6	4
5	VP KRP Ventspils iecirknis	10	5	1
6	VP LRP Daugavpils iecirknis	1	1	1
7	VP RRP Baložu iecirknis	4	3	1,3

¹⁵ VP VRP Limbažu iecirknis, VP KRP Liepājas iecirknis un VP RRP Rīgas Kurzemes iecirknis.

8	VP RRP Jūrmalas iecirknis	6	6	1
9	VP RRP Ogres iecirknis	8	4	2
10	VP RRP Olaines iecirknis	4	3	1,3
11	VP RRP Rīgas Brasas iecirknis	2	4	0,5
12	VP RRP Rīgas Centra iecirknis	3	1	3
13	VP RRP Rīgas Kurzemes iecirknis	14	1	14
14	VP RRP Rīgas Ķengaraga iecirknis	11	2	5,5
15	VP RRP Rīgas Latgales iecirknis	5	4	1,25
16	VP RRP Rīgas Teikas iecirknis	11	4	2,75
17	VP RRP Rīgas Zemgales iecirknis	17	11	1,5
18	VP RRP Rīgas Ziemeļu iecirknis	4	3	0,75
19	VP RRP Salaspils iecirknis	7	2	1
20	VP RRP Saulkrastu iecirknis	3	2	1,5
21	VP RRP Siguldas iecirkņa	7	3	2,3
22	VP VRP Alūksnes iecirknis	6	4	1,5
23	VP VRP Cēsu iecirknis	5	6	0,8
24	VP VRP Gulbenes iecirknis	16	4	4
25	VP VRP Limbažu iecirknis	14	2	7
26	VP VRP Madonas iecirknis	15	5	3
27	VP VRP Valkas iecirknis	3	4	1,3
28	VP VRP Valmieras iecirknis.	7	2	3,5
29	VP ZRP Aizkraukles iecirknis	7	4	1,75
30	VP ZRP Bauskas iecirknis	7	3	2,3
31	VP ZRP Dobeles iecirknis	6	6	1
32	VP ZRP Jelgavas iecirknis	14	4	3,5
33	VP ZRP Jēkabpils iecirknis	16	5	3,2
34	VP ZRP Tukuma iecirknis	12	5	2,4

Citāda situācija ir Valsts policijas specializētās reģionālās pārvaldes vai Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes nodaļās (8.tabula). No 7 nodaļām 3 nodaļās vidējais skaits lietu uz izmeklētāju no 2019.gada līdz 2021.gada jūnijam ir mazāks par 4 lietām, 3 nodaļās tās ir no 5-8 lietām, savukārt Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Kriminālizmeklēšanas pārvaldes 3.nodaļā (noziedzīgu nodarījumu pret dzimumneaizskaramību (t.sk. bērnu) apkarošana) tās ir vidēji 21 lieta, kas ir ap 7 lietām gadā vienam izmeklētājam.

8.tabula *Vidējais skaits izmeklējamu lietu uz vienu izmeklētāju Valsts policijas nodaļās*

Nr.	VP struktūrvienība	Gadījumu skaits no 2019. gada	Izmeklētāju skaits	Vidējais skaits lietu uz izmekētāju
1	VP GKRP KIP 3.nodaļa ¹⁶	63	3	21
2	VP KRP KrB SSSNAN ¹⁷	40	5	8
3	VP KRP KrB Ventspils reģionālā nodaļa ¹⁸	3	2	1,5
4	VP LRP KrB ¹⁹	24	6	4
5	VP RRP KrPP 1.biroja 4.nodaļa ²⁰	33	5	6,6
6	VP VRP KrPB SSSNAN ²¹	7	6	1,16
7	VP ZRP SSSNAN ²²	21	4	5,25

Tiesībsargs secina, ka kopumā Valsts policijā trūkst izmeklētāju, kas specializējušies tieši noziedzīgu nodarījumu pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību pirmstiesas izmeklēšanā. Tas savukārt ietekmē konkrēto lietu izmeklēšanu, jo smagu un sevišķi smagu noziegumu pret bērnu izmeklēšana prasa izmeklētāju īpašu kompetenci un pieredzi. Kā norāda ANO Bērnu tiesību komiteja, vardarbības pret bērnu gadījumus būtu jāizmeklē kompetentiem speciālistiem, kas guvuši savai lomai atbilstošu un vispusīgu apmācību, un izmeklēšanā ir jāizmanto pieeja, kas balstīta uz bērna tiesībām un ir bērniem pielāgota.²³ Arī prokuratūras savās atbildēs kā primāro problēmu, kas ietekmē pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti un ilgumu, ir norādījušas izmeklētāju nepietiekamo pieredzi un kompetenci strādāt ar šīm lietām, kā arī izmeklētāju pārslodzi. No 12 prokuratūrām šādu iemeslu minēja kopā 7 prokuratūras.

Piemēram, Zemgales tiesas apgabala prokuratūra ir sniegusi šādu viedokli:

“(izmeklēšanas kvalitāti) viennozīmīgi ietekmē gan pieredzējušu izmeklētāju trūkums, gan attiecīgo izmeklētāju noslodze. Nereti praksē nākas sastapties ar situācijām, kad viena procesa virzītāja lietvedībā vienlaicīgi atrodas 20-30 kriminālprocesi, pie kam, lielā vairumā gadījumu lietvedībā esošie kriminālprocesi ir uzskatāmi par īpaši aktuāliem, apjomīgiem vai juridiski sarežģītiem. Nav un nevar būt nekādu šaubu par to, ka izmeklētāja vienlaicīga noslodze lielā skaitā kriminālprocesu neveicina efektīvu pirmstiesas izmeklēšanu”.

Zemgales tiesas apgabala prokuratūras pakļautībā esošā Rietumzemgales prokuratūra savā atbildē ir norādījusi:

¹⁶ Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Kriminālizmeklēšanas pārvaldes 3. nodaļa (noziedzīgu nodarījumu pret dzimumneaizskaramību (t.sk. bērnu) apkarošana.

¹⁷ Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas biroja Sevišķi smagu un sērijveida noziegumu apkarošanas nodaļa.

¹⁸ Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas biroja Ventspils reģionālā nodaļa.

¹⁹ Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas birojs.

²⁰ Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvaldes 1. biroja 4. nodaļa.

²¹ Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvaldes biroja Sevišķi smagu un sērijveida noziegumu apkarošanas nodaļa.

²² Valsts policijas Zemgales reģiona pārvaldes Sevišķi smagu un sērijveida noziegumu apkarošanas nodaļa.

²³ ANO Bērnu tiesību komitejas Vispārējais komentārs Nr. 13 (2011) par bērnu tiesībām būt brīvam no visu veidu vardarbības, 51.punkts.

“Lai uzlabotu izmeklēšanas darba efektivitāti un kvalificētāko cilvēkresursu pēc iespējas racionālāku izmantošanu, **noteikti atbalstāms princips ieviest izmeklētāju specializāciju konkrētu jomu un veidu kriminālprocesu izmeklēšanā**, kas ļauj sarežģītās krimināllietās, kādas ir arī lietas, kas saistītas ar bērnu seksuālo izmantošanu, pēc iespējas ātrāk sasniegt krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu”.

Arī Rīgas tiesas apgabala prokuratūra ir norādījusi uz izmeklētāju profesionālo iemaņu ietekmi uz pirmstiesas izmeklēšanu:

“Praksē nākas secināt, ka galvenie iemesli, kas traucē izmeklēšanas efektīvai norisei, ir iegūto pierādījumu kvalitāte un pietiekamība. (..) Noteicoša loma pierādījumu iegūšanā un nostiprināšanā ir speciālistu profesionalitātei, izmeklētāja kvalifikācijai.(..) Lai celtu izmeklēšanas kvalitāti, būtu nepieciešama profesionālu izmeklētāju un speciālistu, kas piedalās procesuālajās darbībās, atlase un augsti kvalificēta apmācība darbam šīs kategorijas lietās.”

4.2. Lietu piekritība

Izvērtējot informāciju, ko Valsts policijas struktūrvienības ir sniegušas saistībā ar pirmstiesas lietu izmeklēšanu, tiesībsargs secina, ka izmeklētāju specializācija konkrēto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā ir saistīta arī ar lietu vispārējo piekritību.

Atbildēs par to, vai un kuros gadījumos lietas pārsūta citām, specializētajām nodaļām, vairāki iecirkņi norādīja, ka lietas pārsūta saskaņā ar Valsts policijas 29.11.2019. pavēli Nr.7584 “Par kriminālprocesu izmeklēšanas piekritības noteikšanu struktūrvienībām”(turpmāk – Pavēle). Tiesībsargs vērsās Valsts policijā ar lūgumu iepazīstināt ar Pavēli, lai izprastu, kādos gadījumos iecirkņi, kas izmeklē noziedzīgos nodarījumus pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību, savā pārziņā esošās lietas pārsūta. Iepazīstoties ar Pavēli, tiesībsargs secina, ka Valsts policijas Kurzemes, Latgales, Vidzemes un Zemgales reģiona pārvalžu Kriminālpolicijas biroju un iecirkņu amatpersonas un Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvaldes un iecirkņu amatpersonas un Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes amatpersonas, kurām piešķirtas izmeklētāja tiesības, veic pirmstiesas izmeklēšanu atbilstoši Pavēlē noteiktajai izmeklēšanas kompetencei.

Saskaņā ar Pavēles pielikumos noteikto izmeklēšanas kompetenci Valsts policijas Kurzemes, Latgales, Vidzemes un Zemgales reģiona pārvalžu Kriminālpolicijas biroju kompetencē ir izskatīt sevišķi smagos noziegumus (KL 159. un 160.pants), kas vērsti pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību. Savukārt pārvalžu iecirkņu kompetencē ir izskatīt smagos noziegumus, kas vērsti pret bērnu dzimumneaizskaramību (KL 161., 162. un 162.¹ pants).

Savukārt saskaņā ar Pavēles pielikumos noteikto izmeklēšanas kompetenci Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas pārvaldes kompetencē ir izskatīt sevišķi smagos noziegumus (KL 159. un 160.pants), kas vērsti pret bērnu dzimumneaizskaramību, izņemot KL 159.panta otrajā daļā noteiktos noziegumus, kas izdarīti pret bērnu, kurš ir vecāks par 16 gadiem. Saskaņā ar Pavēli pārvaldes iecirkņu kompetencē ir izskatīt sevišķi smagu noziegumu pēc KL159.panta otrās daļas, kas vērsti pret bērnu, kurš ir sasniedzis 16 gadus, kā arī visus smagos noziegumus, kas vērsti pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību (KL 161., 162. un 162.¹ pants). Sevišķi smagu

noziedzumu, kuros ir divi un vairāk cietušie, kas nav sasnieguši 16 gadu vecumu, vai ja noziedzumu, iespējams, ir izdarījusi valsts amatpersona, izmeklēšana ir Galvenās Kriminālpolīcijas pārvaldes kompetencē.

Iepazīstoties ar Valsts policijas iecirkņu sniegto informāciju, tiesībsargs secina, ka ne visi iecirkņi pārsūta lietas par sevišķi smagiem noziedzumiem, kas vērsti pret bērnu dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšanai uz augstāka līmeņa struktūrvienībām (skat. 9.tabula). Saskaņā ar saņemto informāciju Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldē sevišķi smagus noziedzumus pārsūta tikai Zemgales iecirknis. Uz Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Kriminālpolīcijas biroju lietas pārsūta visi iecirkņi, izņemot Saldus iecirkni, to pamatojot, ka lietas nav komplikētas, lai gan to izmeklēšana dažos gadījumos ilgst ilgāk par gadu. Savukārt Talsu iecirknis lietas pārsūta tikai tad, ja saņem atbilstošo pieprasījumu. Uz Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes Kriminālpolīcijas biroju visas sevišķi smagu noziedzumu, kas vērsti pret bērnu dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšanas lietas pārsūta Alūksnes un Limbažu iecirknis, savukārt Valmieras iecirknis pārsūta dažas lietas. Savukārt Valsts policijas Zemgales reģiona pārvaldes iecirkņi vispār nepārsūta sevišķi smagu noziedzumu, kas vērsti pret bērnu dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšanas lietas saskaņā ar kompetenci, kas noteikta Valsts policijas Pavēlē.

Savukārt, kā norādīja Valsts policijas Latgales reģiona pārvalde, seksuālās vardarbības pret bērniem izmeklēšanu nodrošina pārvaldes Kriminālpolīcijas biroja amatpersonas (Sevišķi smagu un sērijveida noziedzumu apkarošanas nodaļas amatpersonas) un visi materiāli no Krāslavas, Ludzas, Balvu, Preiļu, Daugavpils un Rēzeknes iecirkņiem saistībā ar minētajiem noziedzumiem tiek nekavējoties pārsūtīti uz biroju, tai skaitā arī resoriskās pārbaudes. Iecirkņos tiek veiktas tikai pirmatnējās neatliekamās procesuālās darbības.

Ņemot vērā, ka Valsts policijas reģionu pārvalžu Kriminālpolīcijas biroju un Galvenās kriminālpolīcijas pārvaldes amatpersonas sevišķi smagus noziedzumus, kas vērsti pret bērnu dzimumneaizskaramību, izmeklē salīdzinoši īsākā laikā (lielākoties ne ilgāk par gadu) nekā pārvalžu iecirkņi, kur vidējais izmeklēšanas ilgums ir līdz diviem gadiem un ilgāk, jāsecina, ka lietu pārsūtīšana uz augstāka līmeņa struktūrvienībām ietekmē pirmstiesas izmeklēšanas ilgumu (skat. 9. un 10.tabulu),

9. tabula *Lietu pārsūtīšana un izmeklēšanas vidējais ilgums Valsts policijas iecirkņos*

Nr.	VP struktūrvienība	Vai lietas tiek pārsūtītas	KP pēc		K-vajāšana	Turpinās	Vidējais ilgums
			KL 159., 160.p.	Izbeigts process			
1	VP KRP Kuldīgas iecirknis	jā, saskaņā ar pavēli (2 pārsūtīta), 1 pēc pieprasījuma	2	-	1	-	1 gads
2	VP KRP Liepājas iecirknis	jā, 5 lietas atbilstoši pavēlei uz VP KRP KrPB SSSNAN	10	4	3	3	līdz 6 mēn, vienā gad 2 gadi
3	VP KRP Saldus iecirknis	nē - iecirknis norāda, ka izmeklēšana nebija	5	1	2	2	līdz 2 gadiem

		komplīcēta					
4	VP KRP Talsu iecirknis	ja saņem pieprasījumu pārsūtīt	10	4	3	3	līdz 1 gadam
5	VP KRP Ventspils iecirknis	jā, 10 atbilstoši pavēlei - seksuālās vardarbības gadījumus pārsūta	0	-	-	-	-
6	VP LRP Daugavpils iecirkņa darbu	jā, saskaņā ar pavēli - 6 lietas	0	-	-	-	-
7	VP RRP Baložu iecirknis	nē	3	1	1	1	1 gads
8	VP RRP Jūrmalas iecirknis	nē	5	2	3	-	6 mēn, vienā gadījumā 2 gadi
9	VP RRP Ogres iecirknis	nē	5	3	1	1	1 gads
10	VP RRP Olaines iecirknis	nē	3	1	1	1	1-2 gadi
11	VP RRP Rīgas Brasas iecirknis	nē	0	-	-	-	-
12	VP RRP Rīgas Centra iecirknis	nē	4	-	3	1	līdz 1 gadam
13	VP RRP Rīgas Kurzemes iecirknis	nē	10		2	8	Ilgāk par 2 gadiem
14	VP RRP Rīgas Ķengaraga iecirknis	nē	2	1	-	1	1 gads
15	VP RRP Rīgas Latgales iecirknis	nē	4	3	1		līdz 1 gadam
16	VP RRP Rīgas Teikas iecirknis	nē	3		1	2	6 mēn
17	VP RRP Rīgas Zemgales iecirknis	6 pārsūtītas	10	1	6	3	1 gads
18	VP RRP Rīgas Ziemeļu iecirknis	nē	3	1	2	-	6 mēn
19	VP RRP Salaspils iecirknis	nē	-	-	-	1	-
20	VP RRP Saulkrastu iecirknis	nē	3	-	-	3	-
21	VP RRP Siguldas iecirkņa	nē	5	1	2	2	1 gads
22	VP VRP Alūksnes Iecirknis	Jā, saskaņā ar pavēli (1 pārsūtīta)	1	1	-	-	2 gadi
23	VP VRP Cēsu iecirknis	nē	4	0	3	1	1-2 gadi

24	VP VRP Gulbenes iecirknis	Reti (tikai 1, pēc 2020.gada 4 lietas netika pārsūtītas)	7	6	1	-	1-2 gadi
25	VP VRP Limbažu iecirknis	jā	12	12	-	-	1-2 gadi
26	VP VRP Madonas iecirknis	nē	6	3	3	-	1-2 gadi
27	VP VRP Valkas iecirknis	nē	1		1	-	2 gadi
28	VP VRP Valmieras iecirknis	jā, 2 lietas saskaņā ar pavēli	5	3	1	1	1 gads
29	VP ZRP Aizkraukles iecirknis	nē	3		1	2	2 gadi
30	VP ZRP Bauskas iecirknis	nē	6	2	3	1	1-2 gadi
31	VP ZRP Dobeles iecirknis	nē	2	1	1	-	2 gadi
32	VP ZRP Jelgavas iecirknis	3 pārsūtītas - galvenokārt teritoriālās piekritības dēļ	8	6	2	-	līdz 1 gadam
33	VP ZRP Jēkabpils iecirknis	nē	13	2	10	1	1 gads
34	VP ZRP Tukuma iecirknis	nē	11	3	7	1	līdz 2 gadiem

10.tabula *Izmeklēšanas vidējais ilgums Valsts policijas reģionālās pārvaldes un Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes birojos*

Nr.	VP Struktūrvienība	KL uzsākti pēc 159. un 160.p.	Izbeigts process	K-vajāšana	Turpinās	vidējais ilgums
1	VP GKRP KIP 3.nodaļa	16	1	8	7	līdz 1 gadam
2	VP GKRP ONAP ²⁴ 3.nodaļa	1		1		
3	VP KRP KrB SSSNAN	37	16	12	9	līdz gadam
4	VP KRP KrB Ventspils reģionālā nodaļa	3		3		6 m
5	VP LRP KrB	29	17	12		līdz 1 gadam
6	VP RRP KrPP 1.biroja 4.nodaļa	19	3	7	9	līdz 1 gadam
7	VP VRP KrPB SSSNAN	16	6	4	6	pārsvarā līdz 1 gadam, vienā gadījumā līdz

²⁴ Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Organizētās noziedzības apkarošanas pārvaldes 3. nodaļa (cilvēku tirdzniecības un sutenerisma apkarošana).

							2 gadiem
8	VP ZRP SSSNAN	22	5	8	9	līdz 1 gadam	

Tiesībsarga ieskatā sevišķi smagu noziegumu, kas vērsti pret bērnu dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšanas deleģēšana augstāka līmeņa struktūrvienībām veicina izmeklēšanas kvalitātes celšanu un tādēļ ir vērtējama pozitīvi. Tādēļ nav izprotams, kādēļ dažas pārvaldes neīsteno Valsts policijas pavēlē noteikto un lietas par sevišķi smagu noziegumu, kas vērsti pret bērnu dzimumneaizskaramību, izskata iecirkņi.

Gan vairākas Valsts policijas struktūrvienības, gan arī prokuratūra ir norādījusi, ka pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti ietekmē izmeklētāja rīcībā esošais tehniskais nodrošinājums un pieejamie resursi. Struktūrvienībās, kas specializētos smagu un sevišķi smagu noziegumu izmeklēšanā, varētu būt pieejami plašāki resursi, lai īstenotu operatīvās darbības, kas nepieciešamas nozieguma atklāšanai, tai skaitā personu, kas iespējams ir izdarījušas noziedzīgos nodarījumus, meklēšanai. Tāpat arī augstāka līmeņa struktūrvienības varētu būt labāk aprīkotas ar nepieciešamo tehnisko nodrošinājumu, kas nepieciešams cietušā nopratināšanai. Pienākums nodrošināt, ka seksuālās vardarbības un bērnu izmantošanas noziegumus izmeklē amatpersonas un struktūrvienības, kurām ir pieejami efektīvi izmeklēšanas līdzekļi, piemēram, tādi, kurus izmanto organizētās noziedzības vai citos smagu noziegumu gadījumos, ir ietverts arī Direktīvas 2011/93/ES 15.panta 3.punktā.

Tiesībsargs vēlas vērst uzmanību uz Krimināllikuma 161.pantu, kurā noteikta atbildība par seksuāla rakstura darbībām ar bērnu, kurš nav sasniedzis sešpadsmit gadu vecumu, pievēršot uzmanību specifiskām grūtībām, kas rodas ar šī panta kvalifikāciju. Lai noskaidrotu, vai bērns neatradās bezpalīdzības stāvoklī sava vecuma un brieduma dēļ, tādējādi kvalificējot noziedzīgo nodarījumu pēc Krimināllikuma 159. vai 160.panta, ir svarīgi vērtēt bērna individuālo brieduma pakāpi, viņa vecumu, kā arī konkrētā notikuma apstākļus. Tiesu praksē ir novēroti gadījumi, kad personu, kas ir veikusi seksuālas darbības ar sešpadsmit gadus nenasniegušu bērnu, apsūdz pēc 161.panta, lai gan notikuma apstākļi viennozīmīgi nenorāda uz to, ka bērns veica seksuālās darbības labprātīgi. Taču seksuāla rakstura darbības ar bērnu, kurš nav sasniedzis sešpadsmit gadu vecumu, var kvalificēt saskaņā ar Krimināllikuma 161.pantu tikai gadījumā, ja darbības starp vainīgo un cietušo ir notikušas labprātīgi. Svarīgi ņemt vērā, ka arī cietušais piekrit un apzinās notiekošo un saprot ar viņu izdarīto darbību raksturu un nozīmi.²⁵

Tiesībsargs tādējādi aicina Valsts policiju vērtēt, vai arī KL 161.pantā noteikto noziegumu izmeklēšanu nevajadzētu deleģēt izmeklētājiem, kuriem ir lielāka pieredze seksuālās vardarbības un izmantošanas noziegumu izmeklēšanā.

Kopsavilkums

Pēc iespējamo risinājumu, kas sekmētu pirmstiesas izmeklēšanas kvalitāti un efektivitāti, izvērtēšanas, secināms, ka:

²⁵ Latvijas Tiesnešu mācību centrs (2017) Tiesu prakse krimināllietās par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību, kas izdarīti ar nepilngadīgo, 14.-15.lpp.

- Profesionālu izmeklētāju un speciālistu, kas piedalās procesuālajās darbībās, atlase un augsti kvalificēta apmācība darbam, kā arī izmeklētāju specializācija seksuālās vardarbības un bērnu izmantošanas lietās spētu atrisināt vairākas identificētās pirmstiesas izmeklēšanas grūtības, tai skaitā nodrošinātu, ka bērna intereses tiek pienācīgi pārstāvētas kriminālprocesā, noziedzīgais nodarījums tiek atbilstoši kvalificēts un tā atklāšanai tiek piemeklēti atbilstoši pierādījumi. Profesionāli pieredzējuši izmeklētāji spētu labāk risināt grūtības, kuras rada personas, kuras sniedz nepatiesas liecības, slēpjas vai citādi pretojas kriminālprocesa mērķa sasniegšanai.
- Noziedzīgo nodarījumu, kas vērsti pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību, izmeklēšanas deleģēšana Valsts policijas augstāka līmeņa struktūrvienībām un amatpersonām veicinātu pirmstiesas izmeklēšanas kvalitātes celšanu. Tādējādi varētu veiksmīgāk nodrošināt pieredzējušu izmeklētāju, kuri specializējas tieši dzimumnoziegumu pret bērniem izmeklēšanā, piesaisti, kā arī pieejamību efektīviem izmeklēšanas līdzekļiem, tai skaitā tehniskajam nodrošinājumam, kas ir nepieciešams, lai veiktu operatīvās darbības, bērnu nopratināšanu un citas darbības, kas nepieciešamas smagu un sevišķi smagu noziegumu pret bērniem atklāšanai.
- Lēmums deleģēt tieši sevišķi smagus noziegumus, kas vērsti pret bērnu, augstāka līmeņa struktūrvienībām un amatpersonām, ir pozitīvi vērtējams. Taču, lai tas nestu paredzētos rezultātus, ir nepieciešams, lai Valsts policijas 29.11.2019. pavēli Nr.7584 “Par kriminālprocesu izmeklēšanas piekritības noteikšanu struktūrvienībām” ievēro visas Valsts policijas struktūrvienības, tādējādi nodrošinot, ka dzimumnoziegumi pret bērnu tiek efektīvi izmeklēti visā Latvijas teritorijā.
- Būtu vērtējams, vai Krimināllikuma 161.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu nevajadzētu arī deleģēt augstāka līmeņa amatpersonām, kurām ir lielāka pieredze pret bērniem vērstu seksuālās vardarbības un izmantošanas noziegumu izmeklēšanā.

5. Prokuroru iesaiste pirmstiesas izmeklēšanā

Valsts kontrole savos revīzijas ziņojumos par pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāti ir norādījusi, ka lielā daļā revīzijā izvērtēto kriminālprocesu ir konstatējams, ka tieši uzraugošā prokurora nepietiekama iesaiste un sadarbība ar izmeklētāju ir veicinājusi kriminālprocesa ieilgšanu vai izbeigšanu uz tā pamata, ka nav savākti pietiekami pierādījumi vai nav konstatējams noziedzīga nodarījuma sastāvs.²⁶ Revīzijā iegūtā informācija liecina par to, ka Kriminālprocesa likumā paredzētie prokurora uzraudzības rīki (prokurora norādījumu došana, iesaistīšanās procesuālo darbību veikšanā, tiesības piedalīties sēdē, kurā izmeklēšanas tiesnesis lemj par atļaujas došanu piespiedu līdzekļu piemērošanai un speciālo izmeklēšanas darbību veikšanai) ne vienmēr tiek pietiekami izmantoti.²⁷ Starptautiskās institūcijas (piemēram, ANO Narkotiku un noziedzības apkarošanas birojs, Starptautiskā prokuroru asociācija, Eiropas prokuroru konsultatīvā

²⁶ Valsts kontroles 11.01.2021. lietderības revīzija Nr.2.4.1-34/2019 “Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanu un iztiesāšanu kavējošo faktoru izvērtējums”, 111.lpp.

²⁷ Valsts kontroles 10.10.2017. revīzija Nr. 2.4.1-6/2016 “Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāte Valsts policijā”, 15.lpp.

padome, OECD) savos dokumentos uzsver, ka uzraugošo prokuroru lielāka iesaistīšanās sākotnējā izmeklēšanas posmā nodrošina efektīvāku nepieciešamo pierādījumu iegūšanu un kriminālprocesa pirmstiesas izmeklēšanas stadijas pabeigšanu.²⁸

Izvērtējot prokuratūru sniegto informāciju, tiesībsargs nekonstatē, ka prokuroru iesaiste noziedzīgo nodarījumu, kas vērsti pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšanas uzraudzībā būtu nepietiekama. Kopumā no 2019.gada līdz 2021.gada jūnijam lietās, kurās tiek izmeklēta iespējamā seksuālā vardarbība vai bērnu izmantošana, prokurors, saņemot no procesa virzītāja ierosinājumu uzsākt kriminālvajāšanu par iespējamo noziedzīgo nodarījumu, tikai 7 gadījumos (2% no visām lietām) pieņēma lēmumu izbeigt kriminālprocesu, un tikai vienā gadījumā nodeva lietu atpakaļ izmeklēšanas turpināšanai. Iepazīstoties ar prokuratūru izlases kārtībā atsūtīto lietu aprakstiem, tiesībsargs secina, ka vairumā gadījumu prokurori pirmstiesas izmeklēšanā iesaistās jau no paša izmeklēšanas sākuma. Sniedzot savu viedokli par prokurora lomu noziedzīgo nodarījumu, kas vērsti pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšanā, gandrīz visas prokuratūras piekrita Valsts kontroles secinājumam, ka pirmstiesas izmeklēšanas efektivitātē ir būtiska prokurora iesaiste jau no paša procesa sākuma.

Kā norāda Rietumzemgales prokuratūra:

“Viennozīmīgi jāpievienojas atziņai, ka uzraugošo prokuroru lielāka iesaistīšanās sākotnējā izmeklēšanas posmā nodrošina efektīvāku nepieciešamo pierādījumu iegūšanu un kriminālprocesa pirmstiesas izmeklēšanas stadijas pabeigšanu. (..) Šādos sadarbības apstākļos lietas pabeigšana netiek kavēta ar gadījumiem, kad prokurors pieņem lēmumu atcelt izmeklētāja lēmumu par krimināllietas nodošanu kriminālvajāšanas uzsākšanai, atgriežot krimināllietu atpakaļ izmeklēšanas iestādei izmeklēšanas turpināšanai, norādot uz nepieciešamību veikt konkrētas procesuālās darbības. Sadarbības ceļā jau no kriminālprocesa uzsākšanas brīža gan izmeklētājam, gan prokuroram būtu izveidots konkrēts saskaņots izmeklēšanas plāns, kas paātrinātu kriminālprocesa pabeigšanu. Nepietiekama prokuroru iesaiste un sadarbība ar izmeklētāju viennozīmīgi var būt kā viens no faktoriem, kas veicina kriminālprocesa ieilgšanu vai izbeigšanu uz pamata, ka nav konstatējams noziedzīga nodarījuma sastāvs vai aizdomās turētā vai apsūdzētā vainu pierādīt nav izdevies.”

No 11 sniegtajām prokuratūru atbildēm divas prokuratūras²⁹ ir norādījušas, ka vienvēidīgu prokuratūras prasību nodrošināšanai visos kriminālprocesos nodarījumu, kas vērsti pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību, izmeklēšanas uzraudzībā specializējas viens prokurors, kuram ir uzdots nekavējoties iesaistīties izmeklēšanas procesa sākotnējā posmā, veicot uzraudzību, sadarboties ar procesa virzītājiem.

Tiesībsarga ieskatā, līdzīgi kā procesa virzītājiem Valsts policijā, arī prokuratūrās konkrētiem prokuroriem būtu jāspecializējas seksuālās vardarbības vai bērnu izmantošanas noziegumu izmeklēšanā un jāstrādā galvenokārt ar šāda rakstura lietām, tādējādi prokurori būtu ar pietiekamu pieredzi un iemaņām sekot gan pirmstiesas izmeklēšanai no tās uzsākšanas brīža, gan arī sniedzot norādījumus procesa virzītājam par izmeklējamu lietu kvalifikāciju, nepieciešamajiem pierādījumiem un citām procesuālajām darbībām.

²⁸ Valsts kontroles 11.01.2021. lietderības revīzija Nr.2.4.1-34/2019 “Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanu un iztiesāšanu kavējošo faktoru izvērtējums”. 111.lpp.

²⁹ Ziemeļkurzemes prokuratūra un Zemgales tiesas apgabala prokuratūra.

6. Resoriskās pārbaudes

Tiesībsargs pārbaudes lietas izskatīšanas laikā ir ieguvis informāciju, kas liecina uz Valsts policijas veikto resorisko pārbaudžu problemātiku un to ietekmi uz kvalitatīvu un savlaicīgi uzsāktu pirmstiesas izmeklēšanu.

6.1. Tiesiskais regulējums

Latvijas Kriminālprocesa kodeksa darbības laikā kriminālprocess sākās ar krimināllietas ierosināšanas stadiju. Saskaņā ar Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 107. panta otro daļu šīs stadijas laikā tika izlemts jautājums, vai ir pietiekams pamats, kas norāda uz noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, un bija jāpieņem viens no trijiem lēmumiem: 1) par krimināllietas ierosināšanu, 2) par atteikšanos ierosināt krimināllietu, 3) par pieteikuma vai paziņojuma nodošanu pēc piekritības (Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 109. panta otrā daļa). Bija noteikts krimināllietas ierosināšanas stadijas maksimālais ilgums – trīsdesmit dienas (Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 109. panta piektā daļa). Taču trīsdesmit dienu termiņš bieži tika pagarināts, tā rezultātā atsevišķu pieteikumu izskatīšana ilga gadu, divus vai pat trīs. Izstrādājot jauno Kriminālprocesa likumu, tajā tika lemts no šādas krimināllietas (kriminālprocesa) ierosināšanas (uzsākšanas) stadijas atteikties.³⁰

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 370.pantu kriminālprocesu var uzsākt divos gadījumos: ja pastāv reāla iespēja, ka noticis noziedzīgs nodarījums, vai arī, ja ziņas satur informāciju par iespējamu notikušu noziedzīgu nodarījumu un tās ir iespējams pārbaudīt tikai ar kriminālprocesa līdzekļiem un metodēm. Tātad šobrīd saskaņā ar likumu nav nepieciešama īpaša procesuāla kārtība, kas norisinātos ārpus kriminālprocesa, lai pārliecinātos, vai saņemtās ziņas par iespējamo noziedzīgo nodarījumu ir objektīvi pamatotas, un procesa virzītājam nav obligāti jāparedz noziedzīga nodarījuma sastāvs pirms kriminālprocesa uzsākšanas. Pašreizējā regulējumā kriminālprocesa ierosinātajam pietiek, ja viņa rīcībā ir informācija par iespējamu noziedzīgu nodarījumu un to var pārbaudīt, izmantojot kriminālprocesa līdzekļus un metodes.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 373.panta trešo daļu, ja ziņas satur informāciju par likuma pārkāpumu, kura atklāšanai nav nepieciešams pielietot kriminālprocesa līdzekļus un metodes, tās nosūta resoriskās pārbaudes veikšanai kompetentai iestādei. Ar resorisko pārbaudi Kriminālprocesa likuma izpratnē saprot valsts iestādes un tās amatpersonu veiktu pārbaudi attiecībā uz iespējamu likuma pārkāpumu, izmantojot šīs iestādes darbību regulējošajā likumā noteiktās pilnvaras, kas nav kriminālprocesiālās pilnvaras. Savukārt saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 369.panta ceturto daļu kriminālprocesa uzsākšanas iemesls ir tādu ziņu iesniegšana izmeklēšanas iestādei, prokuratūrai vai tiesai, kuras par kriminālprocesa norisi atbildīgās iestādes ir ieguvušas, veicot resoriskās darbības, un kuras norāda uz iespējama noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

Likuma "Par policiju" 14.¹ pantā ir uzskaitīti policijas resoriskās pārbaudes veikšanas nosacījumi. Atbilstoši panta pirmās daļas 1. punktam policijas resorisko pārbaudi var uzsākt, lai pārbaudītu, kā tiek ievērotas tiesību normas, kuru izpildes

³⁰ Pundurs A. Kriminālprocesa uzsākšana un resoriskā pārbaude. Jurista Vārds, 12.07.2011., Nr. 28 (675).

kontrolē un uzraudzībā uzdots policijai. Panta otrā daļa nosaka, ka policijas resorisko pārbaudi atbilstoši kompetencei veic policijas darbinieks saskaņā ar likuma 12.pantā vai citos likumos policijai noteiktajām tiesībām, taču resoriskās pārbaudes procesā policijas darbiniekam nav tiesību veikt darbības, kas īstenojamas tikai kriminālprocesa vai administratīvā pārkāpuma lietvedības ietvaros. Saskaņā ar panta trešo un ceturto daļu policijas resorisko pārbaudi, kas uzsākta saskaņā ar šā panta pirmās daļas 1.punktu, pabeidz mēneša laikā vai ātrāk, ja tiek uzsākts kriminālprocess vai administratīvā pārkāpuma lietvedība, bet, ja objektīvu iemeslu dēļ viena mēneša noteikto termiņu nav iespējams ievērot, policijas struktūrvienības priekšnieks to var pagarināt uz laiku, ne ilgāku par četriem mēnešiem. Tātad policijas resoriskā pārbaude var ilgt ne ilgāk kā četrus mēnešus.

6.2. Identificētās problēmas

Valsts kontrole savā revīzijas ziņojumā ir norādījusi, ka Valsts policija nepietiekami izmanto resoriskās pārbaudes, lai noskaidrotu, vai par saņemto informāciju ir jāuzsāk kriminālprocess. Valsts policija resursu ekonomijas un racionālas izmantošanas nolūkos ir tiesīga resoriskās pārbaudes ietvaros atbilstoši likumā piešķirtajām pilnvarām veikt darbības, pielietot līdzekļus un metodes, lai pārbaudītu saņemto informāciju un izlemtu jautājumu par nepieciešamību uzsākt kriminālprocesu, tā vietā, lai informācijas pārbaudei uzreiz uzsāktu izmeklēšanu kriminālprocesa ietvaros. Kriminālprocess salīdzinoši ir sarežģītāks, laika un darba ietilpīgāks.³¹ Taču tiesībsarga ieskatā, ne visos gadījumos, izmeklējot iespējamo noziedzīgo nodarījumu, būtu pieļaujams veikt resorisko pārbaudi. Ņemot vērā, ka Kriminālprocesa likuma 373.pantā trešā daļa paredz, ka resorisko pārbaudi var veikt tikai tādā gadījumā, ja likuma pārkāpuma atklāšanai nav nepieciešams pielietot kriminālprocesa līdzekļus un metodes, attiecībā uz dzimumnoziegumiem, kuri ir veikti pret bērniem, ir grūti identificēt tādas darbības, kas būtu veicamas ārpus kriminālprocesa pieejamiem līdzekļiem un metodēm.

Līdzīgu viedokli ir sniegusi arī Vidzemes tiesas apgabala prokuratūra, kas, pārbaudes lietas ietvaros, savā atbildē tiesībsargam ir norādījusi:

“Pārrunājot ar prokuroriem minētās kategorijas krimināllietas, secinājām, ka pirms kriminālprocesa uzsākšanas nav nepieciešams veikt resorisko pārbaudi, bet gan, ja pēc saņemtās informācijas ir saprotams, ka, iespējams, ir noticis noziedzīgs nodarījums, tad jāuzsāk kriminālprocess, lai nezaudētu laiku pierādījumu iegūšanā, nepaidzinātu izmeklēšanu (resoriskā pārbaude un pēc tam uzsākts kriminālprocess)”.

Valsts kontrole savā revīzijas ziņojumā vērš uzmanību uz to, ka, kā atzīts arī juridiskajā literatūrā, normatīvais regulējums attiecībā uz resoriskās pārbaudes veikšanu ir visai neskaidrs, kas varētu būt šķērslis to plašākai piemērošanai.³² Starp tiesību ekspertiem un tiesu praksi nav viennozīmīgu secinājumu par to, vai resoriskā pārbaude būtu jāredz kā viena no kriminālprocesa stadijām³³ un vai tā pēc būtības ir kriminālprocesa vai arī administratīvā procesa institūts. Pieņēmums, ka resoriskās

³¹ Valsts kontroles 10.10.2017. revīzija Nr. 2.4.1-6/2016 “Pirmstiesas izmeklēšanas efektivitāte Valsts policijā”. 12.lpp. Pieejams: <https://www.lrvk.gov.lv/lv/revizijas/revizijas/noslektas-revizijas/pirmstiesas-izmeklesanas-efektivitate-valsts-policija>

³² Trupat, 56.lpp.

³³ Voronko A. Par kriminālprocesa uzsākšanas pamatiem Kriminālprocesa likumā. Jurista Vārds, 12.01.2021., Nr. 2 (1164), 38.-43.lpp.

pārbaudes būtība ir tāda, ka augstāka pārvaldes iestāde pārbauda pakļautības un padotības iestāžu un amatpersonu darbu,³⁴ šobrīd neatbilst esošajai tiesu praksei. 2018.gada Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta lēmumā tiesa norādīja, ka informācijas pieprasījums resoriskās pārbaudes ietvaros būtu jāaplūko plašākā procesa, administratīvā pārkāpuma lietvedības vai kriminālprocesa, kontekstā. Lai gan izmeklēšanas iestādes rīcība nav veikta administratīvās lietvedības vai kriminālprocesa ietvaros, ir secināms, ka tas ir vērst uz iespējamu procesa uzsākšanu. Tādēļ tāda darbība nav aplūkojama atsevišķi no šā iespējamā procesa un personai, pret kuru ir vērstas resoriskās pārbaudes veiktās darbības, nav tiesības šīs darbības pārsūdzēt administratīvā procesa kārtībā.³⁵

Tiesībsargs jau iepriekš ir vērsis uzmanību uz resorisko pārbažu problemātiku, kas saistās ar to ilgumu. Tiesībsargs uzsver, ka tiesiskās noteiktības un pierādījumu savlaicīgas iegūšanas un nostiprināšanas interesēs iestādēm savu darbību regulējošo normatīvo aktu ietvaros ir jānosaka konkrēts termiņš, kādā var tikt veikta resoriskā pārbaude.³⁶ Kā ir norādījusi Finanšu ministrija savā atbildes vēstulē tiesībsargam par resorisko pārbažu tiesisko ietvaru, uz resoriskās pārbaudes regulējuma nepilnībām bija norādījuši Latvijas augstskolu docētāji, zinātnieki Dr.iur. Ā.Meikališa, Dr.iur. K.Strada-Rozenberga, sagatavojot 2017.gadā viedokli “Konsultantu ekspertu viedoklis par pirmstiesas izmeklēšanas efektivitātes novērtēšanu Valsts policijā”, kurā tika norādīts, ka resoriskās pārbaudes reglamentācija ir visai neskaidra, tāpat ir nenoteikta šo pārbažu tiesiskā daba un nenoregulēts iesaistīto personu procesuālo garantiju līmenis, tajā skaitā tiesības pārsūdzēt iesaistīto personu rīcību un nolēmumus, tiesības tikt informētam par šī procesa norisi, dažādi to veikšanas termiņi u.c. veida problēmjautājumi, uz ko norādījuši arī citi tiesību zinātņu speciālisti un eksperti. Līdz ar to Finanšu ministrija ierosināja uzsākt diskusijas Tieslietu ministrijas “Pastāvīgā darba grupā Kriminālprocesa likuma grozījumu izstrādei”, pieaicinot prokuratūras un tiesībaizsardzības iestāžu pārstāvjus, kā arī tiesību zinātņu speciālistus, ekspertus un praktiķus. Tieslietu ministrija, atsaucoties uz Finanšu ministrijas 2020.gada 9.jūlija vēstuli Nr. 4.1- 35/27/3742, informēja, ka 2021.gada jūnijā jautājums par resorisko pārbažu tiesisko dabu un iespējamiem grozījumiem Kriminālprocesa likumā tika izskatīti darba grupā, kurā eksperti secināja, ka grozījumi Kriminālprocesa likumā nav nepieciešami. Tomēr Tieslietu ministrija atzina, ka starp iestādēm nepastāv vienota izpratne par resorisko pārbažu veikšanas kārtību, tostarp termiņiem, un ierosināja, ka tie būtu regulējami nozares likumā vai iestādes iekšējos normatīvajos aktos.³⁷

Arī Valsts kontrole savā revīzijas ziņojumā norāda, ka pastāv ļoti atšķirīga prakse resorisko pārbažu izmantošanā. Valsts kontroles ieskatā jautājums par resorisko pārbažu veikšanu (kādos gadījumos veikt un veikšanas nosacījumi) ir vērtējams kopsakarā ar jautājumu, kādā kārtībā un pie kādiem nosacījumiem ir uzsākams kriminālprocess, lai nodrošinātu pēc iespējas produktīvāku un efektīvāku izmeklēšanas

³⁴ Pundurs A. Kriminālprocesa uzsākšana un resoriskā pārbaude. Jurista Vārds, 12.07.2011., Nr. 28 (675).

³⁵ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2018.gada 31.janvāra lēmums SKA-804/2018. 7.-8.punkts.

³⁶ Tiesībsarga 2020.gada 12.augusta vēstule Nr.1-5/140.

Pieejams:

https://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/par_resoriskas_parbaudes_termina_noteikšanu_1_160821629_2.pdf

³⁷ Finanšu ministrijas 18.08.2020 vēstule tiesībsargam Nr. 4.1-35/27/4407. Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/fmnos_180820_4407_4_1608216451.pdf

iestāžu un prokuratūras resursu izmantošanu, kā arī vienlaikus kvalitatīvu un iespējami ātru krimināltiesisko attiecību taisnīga noregulējuma panākšanu.³⁸

Tiesībsargs saskata vairākus trūkumus attiecībā uz Valsts policijas veiktajām resoriskajām pārbaudēm pirms lēmuma pieņemšanas par kriminālprocesa uzsākšanu vai atteikšanos uzsākt kriminālprocesu. Tiesībsarga ieskatā, lemjot par to, vai un kuros gadījumos resoriskā pārbaude ir pieļaujama, būtu jānošķir noziedzīgie nodarījumi pēc to rakstura un smaguma. Ņemot vērā, ka bērns ir īpaši aizsargājams sabiedrības loceklis, tiesībsargājošo iestāžu pienākums ir īstenot īpašus tiesību aizsardzības līdzekļus gadījumos, ja iespējamā noziedzīgā nodarījumā cietušais ir bērns.

6.3. Valsts policijas viedoklis par resoriskajām pārbaudēm

Ņemot vērā tiesībsarga saņemtos iedzīvotāju iesniegumus, kā arī nodibinājuma "Centrs Dardedze" šajā gadā rīkotajās sanāksmēs izskanējušo par resorisko pārbaudu ietekmi uz iespējamu noziedzīgu nodarījumu pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību gadījumu izmeklēšanu, tiesībsargs lūdza Valsts policijas struktūrvienībām sniegt informāciju par laika periodu no 2019.gada līdz 2021. gada jūnijam, kuros gadījumos izmeklētājs veica resorisko pārbaudi, pirms tika pieņemts lēmums uzsākt kriminālprocesu vai lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu par iespējamu noziedzīgu nodarījumu pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību.

Valsts policija visu struktūrvienību vārdā tiesībsargam sniedza atbildi, ka netiek apkopota statistiskā informācija par saņemtiem iesniegumiem saistībā ar iespējamu noziedzīgu nodarījumu pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību. Valsts policija ne tikai nevarēja sniegt informāciju par veikto resorisko pārbaudu biežumu, bet arī nesniedza informāciju par resorisko pārbaudu vidējo ilgumu, ne arī par to, vai šādās resoriskajās pārbaudēs tika veikta iespējamā cietuša bērna iztaujāšana un cik bieži šādas resoriskās pārbaudes beidzas ar lēmuma pieņemšanu par kriminālprocesa uzsākšanu. Tātad arī esošajos kriminālprocesos policijas rīcībā nav informācijas par to, vai un cik ilgi pirms kriminālprocesa uzsākšanas ir notikusi resoriskā pārbaude, ne arī par resoriskajā pārbaudē īstenotajām darbībām. Turklāt Valsts policija nav sniegusi ne savu vienoto, ne arī atsevišķi struktūrvienību viedokli par to, kādi ir iemesli, kuru dēļ lietās par iespējamu noziedzīgu nodarījumu pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību kriminālprocesa uzsākšanas vietā vispirms tiek uzsākta resoriskā pārbaude.

Pirms vienotās atbildes saņemšanas no Valsts policijas divas struktūrvienības bija atsūtījušas viedokli par to, kuros gadījumos tiek uzsāktas resoriskās pārbaudes. Vienā gadījumā savu atbildi sniedza Valsts policijas specializētā nodaļa, kura norādīja, ka, ņemot vērā nodaļas kompetenci, kā arī upuru vecumu, piemērojamo Krimināllikuma pantu kopība ir grūti savienojama ar resoriskās pārbaudes uzdevumiem un mērķiem. Savukārt otrā gadījumā atbildi sniedza Valsts policijas iecirknis. Iecirknis norādīja, ka tajā vidēji tiek veiktas 1-2 resoriskās pārbaudes gadā, kuru vidējais ilgums ir aptuveni viens mēnesis, taču vienā gadījumā tie ir bijuši 3 mēneši. Laika posmā no 2019.gada kopumā tika uzsāktas 4 resoriskās pārbaudes, 3 no tām saistībā ar iesniegumu par bērna iespējamu izvarošanu (KL 159.pants) un viens saistībā ar dzimumsakariem ar bērnu, kurš nav sasniedzis 16 gadu vecumu (KL 161.pants). Visos gadījumos resoriskās pārbaudes

³⁸ Valsts kontroles 11.01.2021. lietderības revīzija Nr.2.4.1-34/2019 "Noziedzīgu nodarījumu ekonomikas un finanšu jomā izmeklēšanu un iztiesāšanu kavējošo faktoru izvērtējums". 85.-86.lpp. Pieejams: <https://www.lrvk.gov.lv/lv/revizijas/revizijas/nosleptas-revizijas/noziedzigu-nodarijumu-ekonomikas-un-finansu-joma-izmeklesanas-un-iztiesasanas-efektivitate>

beidzās ar lēmumu par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu. Ilgākās resoriskās pārbaudes laikā tika pieņemti vairāki paskaidrojumi, noskaidrota iespējamā vainīgā persona un tika organizētas bērna tikšanās ar psihologu, pēc kuram no psihologa tika saņemts atzinums par to, ka pret bērnu netika veiktas darbības, kas vērstas pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību. Saskaņā ar Valsts policijas iecirkņa sniegto informāciju ziņas par iespējamo noziedzīgo nodarījumu pret bērnu neapstiprinājās un tika pieņemts lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu. Iecirknis informēja, ka iemesli, kuru dēļ tajā tiek pieņemts lēmums par resoriskajām pārbaudēm, ir gadījumi, kad sākotnēji tiek saņemta informācija par aizdomām, ka, iespējams, ir noticis noziedzīgs nodarījums pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību, un iesniedzēja aizdomas neapstiprinās ne ar kādiem faktiem un iesniegums policijā tiek iesniegts ar mērķi veikt pārbaudi, kuras laikā tiktu noskaidrots, vai aizdomas par iespējamo noziedzīgo nodarījumu ir pamatotas. Kā norādīja iecirknis, parasti resoriskās pārbaudes noslēdzas ar lēmumu par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu.

Šāda veida pretrunīga informācija no divām policijas struktūrvienībām par to, vai un kuros gadījumos, ja ir saņemtas ziņas par iespējamu noziedzīgu nodarījumu pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību, būtu pieļaujama resoriskā pārbaude, kā arī Valsts policijas izvairīšanās tiesībsargam norādīt resorisko pārbaudu uzsākšanas iemeslus un to vidējo ilgumu, liecina, ka Valsts policijā nedarbojas vienota izpratne par to, kuros gadījumos pēc ziņu saņemšanas par sabiedrībai īpaši bīstamiem noziegumiem, kas vērsti pret bērnu, būtu pieļaujama resorisko pārbaudu veikšana un kādas darbības tajās būtu pieļaujamas.

Tiesībsargs savā darbā ir saskāries ar gadījumiem, kad Valsts policijas struktūrvienības, izmeklējot noziegumus, kas vērsti pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību, pirms kriminālprocesa uzsākšanas ir veikušas resoriskās pārbaudes. 2021.gadā tiesībsargs ir saņēmis divus iesniegumus, kuros lūgts izvērtēt Valsts policijas rīcību saistībā ar resoriskajām pārbaudēm. Vienā gadījumā,³⁹ pamatojoties uz iesniedzēja sniegto informāciju, policija uzsāka resorisko pārbaudi, kas ilga gandrīz trīs mēnešus un noslēdzās ar lēmumu uzsākt kriminālprocesu. Resoriskās pārbaudes laikā tika pieprasīta informācija no vairākām iestādēm un tās laikā netika iztaujāts bērns. Iesniedzējs izteica iebildumus par to, ka šādā veidā tika novilcināta bērna pratināšana. Citā gadījumā⁴⁰ iesniedzējs norādīja, ka uz viņa iesnieguma pamata par iespējamo seksuālo vardarbību pret viņa bērnu policija uzsāka resorisko pārbaudi, kura ilga gandrīz 5 mēnešus. Resoriskās pārbaudes laikā Valsts policijas amatpersona vairākkārtīgi aicināja iespējamo cietušo bērnu sniegt liecības lietas apstākļu noskaidrošanai.

Tiesībsargs ir vērsies Valsts policijā ar lūgumu sniegt informāciju par to, vai resoriskajās pārbaudēs būtu pieļaujama bērna paskaidrojumu (liecību) iegūšana un kādā veidā šādu paskaidrojumu iegūšana resoriskās pārbaudes ietvaros atšķiras no nopratināšana kriminālprocesā. Valsts policija savā atbildē⁴¹ ir norādījusi, ka, kamēr nav konstatētas noziedzīga nodarījuma pazīmes, policijas resoriskās pārbaudes veikšana atbilstoši likuma „Par policiju” 14.¹panta otrajai daļai un Kriminālprocesa likuma 373.panta trešajai daļai notiek ārpus kriminālprocesa. Gadījumā, kad resoriskās pārbaudes laikā tiek atklāti fakti par noziedzīgu nodarījumu, resoriskā pārbaude netiek turpināta, bet nekavējoties tiek uzsākts kriminālprocess, kā to paredz Kriminālprocesa

³⁹ Tiesībsargam adresētais iesniegums reģistrēts 26.08.2021. ar Nr. 1251.

⁴⁰ Tiesībsargam adresētais iesniegums reģistrēts 06.07.2021. ar Nr.972.

⁴¹ Valsts policijas 10.09.2021. atbilde Nr.20/431586 Par nepilngadīgo nopratināšanu.

likuma 369.panta ceturtās daļas nosacījumi. Valsts policija resoriskās pārbaudes ietvaros, veicot saņemtās informācijas pārbaudi, atbilstoši tai ar likumu piešķirtajām pilnvarām, kas nav kriminālprocesuālās pilnvaras, var veikt darbības, kā arī pielietot līdzekļus un metodes, kas nav īstenojamas kriminālprocesa ietvaros. Kā norāda Valsts policija, situācijās, kad nepieciešams veikt pārbaudi saistībā ar informāciju par iespējami izdarītu noziedzīgu nodarījumu pret nepilngadīgo, resoriskās pārbaudes ietvaros, izejot no lietderības apsvērumiem, Valsts policijas amatpersona var pieņemt bērna paskaidrojumu.

Tiesībsargs vēlas vērst Valsts policijas uzmanību, ka, lai uzsāktu kriminālprocesu par iespējamo noziedzīgu nodarījumu, nav nepieciešams atklāt konkrētus faktus par noziedzīgu nodarījumu. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 370.panta otro daļu izmeklētājam nav jākonstatē noziedzīga nodarījuma pazīmes, lai uzsāktu kriminālprocesu. Būtiskākais kriminālprocesa uzsākšanas pamats, kas saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 373.panta trešo daļu nepieļauj iestādei veikt resorisko pārbaudi, ir nepieciešamība īstenot kriminālprocesa līdzekļus un metodes.

Saskaņā ar Direktīvas 2011/93/ES 20.panta 3.punktu dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai iespējamās seksuālās vardarbības vai izmantošanas izmeklēšanā cietušā bērna nopratināšana tiek veikta, nepieļaujot nepamatotus kavējumus, pēc tam, kad fakti ir ziņoti kompetentajām iestādēm, tā notiek minētajam nolūkam paredzētās vai pielāgotās telpās, to veic minētajam nolūkam īpaši apmācīti speciālisti vai ar šādu speciālistu starpniecību, un bērna iztaujāšanu (*interview*) skaits ir pēc iespējas ierobežots, un tās veic vienīgi tad, ja kriminālizmeklēšanas un kriminālprocesa nolūkā tās ir obligāti vajadzīgas.⁴² Tādējādi gadījumos, ja izmeklētājam, lai noskaidrotu vai precizētu faktus par iespējamo noziegumu pret bērna dzimumneaizskaramību vai tikumību, ir nepieciešams veikt bērna iztaujāšanu, ņemot vērā Direktīvā 2011/93/ES noteikto pienākumu nepieļaut bērnu iztaujāšanas ārpus kriminālprocesa vajadzībām, ir pienākums uzsākt kriminālprocesu.

Tiesībsargs aicina Valsts policiju izstrādāt iekšēju kārtību, kas būtu saistoša visiem izmeklētājiem, kurā tiktu precizēta resorisko pārbažu īstenošanas metodoloģija, kas atbilstu Kriminālprocesa likuma 373.panta trešajā daļā noteiktajam. Šādai kārtībai ir jāietver norādījums, ka bērnu iztaujāšana par iespējamo noziegumu pret bērna dzimumneaizskaramību vai tikumību resoriskās pārbaudes laikā nav pieļaujama. Vienlaicīgi šādai kārtībai būtu jāparedz, ka attiecībā uz noziegumiem, kas vērsti pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību, nav pieļaujams veikt resorisko pārbaudi, kas ilgtu ilgāka par vienu mēnesi.⁴³

Ar šo atzinumu pārbaudes lietu pabeidzu, konstatējot šādus trūkumus noziedzīgu nodarījumu, kas vērsti pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšanā:

- Kopumā gandrīz trešās daļas noziegumu, kas vērsti pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšana ilgst divus gadus vai ilgāk.

⁴² Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 13.decembra direktīva 2011/93/ES par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, un ar kuru aizstāj Padomes pamatlēmumu 2004/68/TI.

⁴³ Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2011/93/ES 20.panta 3.punktu dalībvalstīm ir jādara viss iespējams, lai cietušā bērna nopratināšana tiek veikta, nepieļaujot nepamatotus kavējumus, pēc tam, kad tiek ziņots par iespējamo noziedzīgu nodarījumu.

- Lietu, kurās izmeklē sevišķi smagus noziegumus, izmeklēšana ir garāka un tajās biežāk pieņem lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu salīdzinājumā ar lietām, kurās izmeklē smagus noziegumus.
- Valsts policijas redzeslokā reti nonāk lietas par bērnu prostitūciju.
- Pirmstiesas izmeklēšanas ilgumu un kvalitāti ietekmē izmeklētāja profesionālā kompetence un specializācija pret bērnu vērstu dzimumnoziegumu izmeklēšanā.
- Noziedzīgo nodarījumu, kas vērsti pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību, izmeklēšana ne visos gadījumos tiek deleģēta Valsts policijas augstāka līmeņa struktūrvienībām un amatpersonām, tādējādi nenodrošinot pieredzējušu un specializējušos izmeklētāju iesaisti un pieejamību efektīviem izmeklēšanas līdzekļiem, tai skaitā tehniskajam nodrošinājumam.
- Valsts policijā nav izstrādāta vienota, bērnu tiesībām un tiesiskajām interesēm atbilstoša kārtība vai metodoloģija resorisko pārbaužu veikšanai iespējamu noziedzīgu nodarījumu pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību lietās.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto, ka tiesībsargs iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, aicinu:

Tieslietu ministriju un Iekšlietu ministriju:

- Iepazīties ar pārbaudes lietā sniegtajiem secinājumiem un rekomendācijām un savas kompetences ietvaros veicināt noziegumu, kas vērsti pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšanas kvalitātes celšanu.
- Attīstīt Valsts policijas un prokuratūras amatpersonu profesionālo apmācību noziegumu, kas vērsti pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību, izmeklēšanā.

Valsts policiju:

- Iepazīties ar pārbaudes lietā sniegtajiem secinājumiem un rekomendācijām un savas kompetences ietvaros veicināt noziegumu, kas vērsti pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšanas kvalitātes celšanu.
- Ieviest amatpersonu, kas veic noziegumu, kas vērsti pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšanu, specializāciju šādas kategorijas lietās, nodrošinot, ka izmeklētāji netiek noslogoti ar cita veida lietām un ir spējīgi profesionāli risināt dažāda veida grūtības, kas saistās ar šīs kategorijas lietu izmeklēšanu (iespējamo aizdomās turamo meklēšana, bērnu pārstāvības nodrošināšana, atbilstošo pierādījumu savlaicīga iegūšana, bērna pratināšanas organizēšana u.c.).
- Nodrošināt, ka sevišķi smagos noziegumus, kas vērsti pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību, neizmeklē reģionālo nodaļu iecirkņi, bet gan augstāka līmeņa specializētās struktūrvienības un amatpersonas. Izvērtēt, vai šāda deleģēšana nebūtu attiecināma arī uz Krimināllikuma 161.pantā noteiktā noziedzīgā nodarījuma izmeklēšanu.
- Ieviest vienotu, bērnu tiesībām un tiesiskajām interesēm atbilstošu kārtību vai metodoloģiju resorisko pārbaužu veikšanai iespējamo noziedzīgo nodarījumu pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību lietās. Nodrošināt, ka šāda kārtība būtu saistoša visiem izmeklētājiem un tajā tiktu precizēts, kuros gadījumos resoriskās pārbaudes būtu pieļaujamas. Nepieļaut, ka resorisko pārbaužu laikā notiktu bērnu

tieša vai netieša iztaujāšana par iespējamo noziedzīgo nodarījumu. Paredzēt, ka attiecībā uz noziegumiem, kas vērsti pret bērnu tikumību vai dzimumneaizskaramību, nav pieļaujams veikt resorisko pārbaudi, kas ilgtu ilgāk par vienu mēnesi.

Prokuratūru:

- Iepazīties ar pārbaudes lietā sniegtajiem secinājumiem un rekomendācijām un savas kompetences ietvaros veicināt noziegumu, kas vērsti pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšanas kvalitātes celšanu.
- Ieviest prokuroru, kas uzrauga noziedzīgo nodarījumu, kas vērsti pret bērnu tikumību un dzimumneaizskaramību, pirmstiesas izmeklēšanu, specializāciju konkrētās kategorijās lietās.
- Turpināt nodrošināt atbildīgo prokuroru nekavējošu iesaisti un atbildību pirmstiesas izmeklēšanas uzraudzībā.

Lūdzu atbildīgās iestādes **līdz 2022. gada 31. aprīlim** informēt par paveikto un plānoto rekomendāciju ieviešanā.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons